

**AZ ÉGŐ HEGY
A RÉGI ALVERNA
AZ ÚJ ALVERNA**

IRTÁK:

**P. NÉMETH GELLÉRT
MAEL FERENC
PAP JÁNOSSY BÉLA DR.**

**TOMCSA SÁNDOR
RAJZAIVAL**

EX LIBRIS

T

S

NIHIL OBSTAT.

P. Leonardus Trefán
censor dioecesanus.

No. 269.—1930.

IMPRIMATUR.

Albae-Juliae, die 30. jan. 1930.

Daniel Zomora
Vicarius episcopalis.

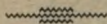
Szent Bonaventura Könyvnyomda kiadása és tulajdona. Kapható a Katholikus Világ és A Hírnök kiadóhivatalában Cluj-Kolozsvár, szentferencrendi kolostor.

*Paula Kosciusko emlékeire
1971-ben telen!*

AZ ÉGŐ HEGY

ELBESZÉLÉS

IRTA: P. NÉMETH GELLÉRT.

TARTALOM:

1. KI BESZÉLTE?!...
2. A TRANSPORT KOCSI
PÓKJA.
3. ALVERNA FELÉ.
4. „SIGNORE SEGITSEN”.
5. MADARAK PREDIKÁCIÓJA.
6. ZÉNO SIRÁSA.
7. BÉKE...

Ki beszélte?!...

Egészen *rendes* ember beszélt, amellett hogy művész-ember volt az illető... Nem borzas, nem lármás, nem nagyzó: bár egy kicsit túlérzékeny. Arról híres, hogy soha hazug mondat nem hagyja el a száját. Intézeti kislányát jött meglátogatni.

Kivitettem a kolozsvári határba, őszi sétára.

Atmentünk a györgyfalvi templomtan városnegyeden. Földig érő ablakokon kinézett ránk a nyomor és segítséget kért. Egy-egy ócska szentképet, olajnyomatot messziről is megismertünk, ahogy kikandikált reánk, mintha mondta volna:

— Segítsetek!... Én vigyázok a kis családra még egy darabig, de sokáig én se bírom már és „lejjebb“ nem ereszkedhetem. Pincében vagyok!... A templomtan város rámtölti majd az utca sarát. Levegőt adjatok nekünk és harangszót!...

Olyan jól esne már egy építő kezet látni itt a vályogos sivatagban, aki oltárépítéshez fogna már. Aki falakat húzatna ezen a kavicsos, lápos dzsungelen, aki a magyar szegénység savanyu szagát elfojtaná itt egy kis templomocska tömjénfüstjével. Aki egy kis orgonaszót keverne a szitokba, bánatba, gyerekek sírásába. Aki hangszerelné, összeszedné már ezt a szertefutkosó, félrefaragó sok embersípot, gondterhes agyvelőt. Aki ezt a sok széjjeltengő „kottafejet,“ hervadtan lógó ember-koponyát rendbe igazítaná, aláhuzná és megértékelné. A lélek életére tanítaná és imádságra fogná össze a kezeit.

— Nem gondoltok ti soha erre az elárvult, szegény népre, kérdezte hirtelen a festőművész?...

Szinte csak erre vártam. Diadalmas örömmel mutattam fel a *békási dombtetőre*.

— Odanézz, művész! Arra a dombra keresztet ástunk. Most meg Isten nevében nekifogtunk a templomnak. Légy nyugodt, akad oltárépítőkéz!... Akad kottista, aki éneket akar a zűrzavar felett

... Diadalmos örömmel mutattam fel a békási dombtetőre,
ahol oltárt emelnek az Urnak...

és aki a szomorú, hervadt munkásfejeknek majd alá teszi a kezét
— Testvér ne sírj!... Van szive hozzá, hogy azt megtehesse
A művész elbámult, amikor a dombra fetmutattam. A dom-
bon, csakugyan, kőmivesek és ácsok hangyanépe sűrög-forog
Igazi oltára emelődik itt az Istennek, igazi orgona szóval.

Bújjon el majd az igazi rigó az ő picit, sárga saxofonjával
mikor majd az igazi sip megszólal.

Már a tetőgerendákat rakták egymáshoz az ácsok. Mintha ;
sorakozó, sok gerenda csakugyan kottavonal lenne a magasban, aho-
majd Istennek tetsző nótába szedődik a morajló, munkás kül-
város ma még ártikulátlan, zörgő, sivítő moraja.

— Látod mondom, Sanyi látod-e, ennek a templomnak nen-
kell vért keverni a malterjába, ahogy a betyár lovagvárak épí

tésekor vér kellett hajdan a malterba, hogy összeálljon az a fal, amit suttogva átkozódó és síró rabszolgák, kőhordásra zavart jobbágyok húztak fel a verekedő princ-eknek.

Szeretetet kellett hozzá, csupán egy kicsi szeretet.

Szegény magyar emberek húzódtak ebbe a városrészbe, hogy helyet adjanak másoknak, akik náluknál erősebbek. Látod? A „harangszó“ nem akarja hűtlenül elhagyni őket. Eljűkbe fut, uloléri őket. Most Békásnál „előz“ és hipp-hopp, a dombon elejbük áll: Mint Jézus a „Fioretti“ szegény testvérenek az alvernai erdőben. Ecsetedre való, bájos dolgok történtek ott. Ottan csókolta meg a farkas is Ferenc kezét . . .

A művésznek felderült az arca:

— Milyen nevet adtok neki? Kereszteljétek el szépen. Megérdemli.

— *A neve már meg van: „Alverna“!*

A festő nem tudom miért, de meghökkent.

— Miért néztél akkorát? — kérdem. Néked különösen hangzik ez? Sohse hallottál róla? Ez a mi itáliai „Égő Hegy-“ünk, ahol Ferenc atyánkat az Isten véresre sebezte a szívén, lábán, tenyerein.

Nekünk is vannak családi szokásaink, kedves titkaink. Mi „Alverna“ nevét úgy szoktuk kiejteni, áhitattal, ahogy a mohamedán ejti „Mekát.“ Ahogy a középkori hajós ejtette félve a „Mágneshegy-“, aminek nem szabadult többet a vonzköréből, ha arra sodródott a hajója. Ahogy a gyerek ejti az „Aranyhegy-“ a mesekönyvből.

— Ne szavalj, ne szavalj!... intett le a festő. Utálom a metaforás szónoklatokat, mint a kénes gyufát. Nem szeretem, ha az író deklamál, ha „Mágneshegyket,“ „aranybogarakat“ és náthabacillusokat köhög ki a torkából. Kiméld a torkodat . . .

Azért döbbsentem meg csupán, mert Alverna nevével kapcsolatban egy rejtély, egy nagy fekete titok kanyarodott be az életembe. Nem tudtam soha menekülni a hatása alól ennek az eseménynek.

Ottan csókolta meg a farkas a szent kezét...

De ülünk le ide a rétre, te majd leszel szíves elteríteni azt a hatalmas Illés-palástot.

Igy ni! . . . Ha érdekel, elmondom. De kikötöm: név nélkül. Hallgasd meg ezt az különös történetet, amit *Alverna* hegyéről hoztam haza öt évvel ezelőtt, amikor Itáliát keresztül kasul kóboroltam.

A köpönyeget eligazítottam, a kopott őszi réten. A nagy barna kör úgy nézett ki, mint valami pásztortűz kormos, égett nyoma a réten.

De éppen olyan kopott volt a rét is mint maga a kabát. A zálogház ma már seholyse fogadna el ilyen vedlett szőnyeget, mint amilyet Szeptember a fizetés nélkül elillant szobaúr itthagytott a réten.

Jukacsos a pázsit és égett. A gondatlan és bohém Nap itt is ott is jukat égetett már rajta a szivarával és ráejtette a szürke hamut a világra. Mintha mondaná:

— Ugy se kellesz már nekem, mert pár nap mulva más világ-részbe szököm.

Fent költöző fecskék csicseregnek, és biztatják a keserű száju Szeptembert: — Csak vedd az ágyat és fektesd a beteg „Nyarat,” szegényt. Mi inkább kivándorlunk Afrikába

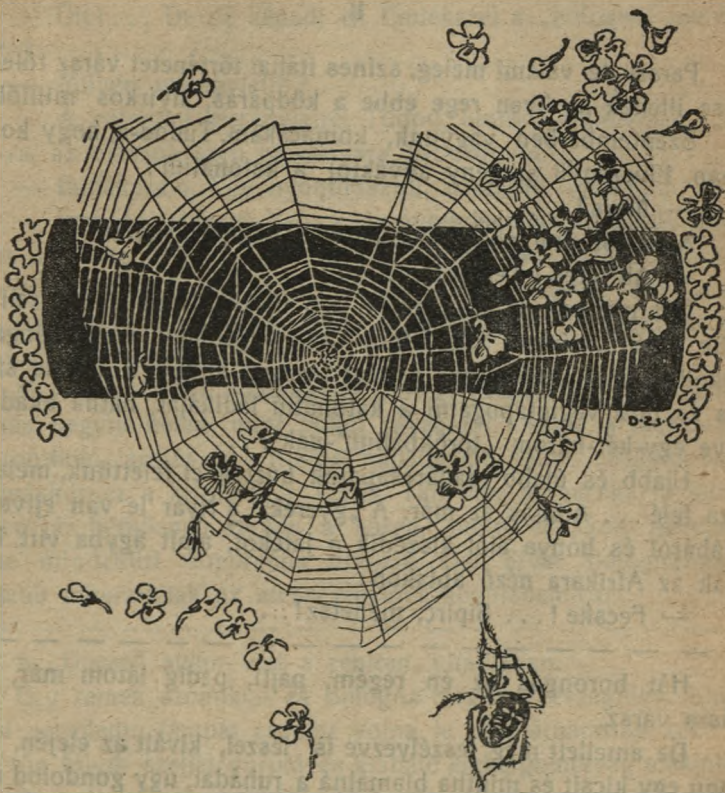
Hát vetik is az ágyat. A gyalui havasok felől hideg kezek nyulnak ki és a szamosvölgyi dombokat, kenyértermett barázdákat végigsimítják a tenyerükkel, addig is, míg az első hóval megkapják majd a fehér ágyhuzatot.

A Szentmihály-torony harangszava felerőlködik ide még . . .

De majdnem meghal az is, mire dörmögő, bosszus szava felér ide, a békási madárfészkekig:

— Zomm . . . m . . . Gyerekek, szépen imádkozni és lefeküdni.

Csak a kikerics makacskodik még. A kopott szőnyegen itt-ott kivirít. Némelyike oldalra van dülve. Mintha törpék lumpoltak volna itt az éjjel és az ittfelajtott pici pezsgős poharuk maradt volna itt a halvány lila virágban . . .

A transzport kocsi pókja.

II.

Persze te valami meleg, színes itáliai történetet vársz tőlem...
se illenék az ilyen rege ebbe a ködpárás, nyirkos milliőbe.

Szeptemberben vagyunk, komácskám. Tudod-e, hogy komisz nap. Elvezényli szegény anyáktól a katonafiút:

— Mars!...

Az eresz alol pedig elvezényli a vándormadarat:

— Abtréten! Lelépni...

Hát mennek is szegények, szó nélkül. Nézd meg, teli van a sűrű, sírásra álló felhő. Csak éppenhogy végigtapogatják, ókolják még néhányszor a régi fészket, ahogy a mama szokta és újra végigtapogatni a katonafiú ládikáját, hátha akad még helye egy-két-három „törökbálint“-nak?...

Újabb és újabb madár csapatok húztak el felettünk, melegebb iza felé... Altatás ez már. A „gyerek“, a Nyár le van ejtve már lábáról és hónya alól kiszedik a játékot, amit ágyba vitt. Kihajják az Afrikára néző ablakon:

— Fecske!... Sipirc, mehetsz!...

Hát borongós az én regém, pajti, pedig látom már, hogy ársra vársz.

De amellet még feszélyezve is leszel, kivált az elején. Vér-
agu egy kicsit és mintha blamálná a ruhádat, úgy gondolod majd.

— Miért?

— Mert „Ő“ is ilyent viselt.

— Kicsoda?

— Szíves engedelmeddel a nevét elhallgatom. Barátocskám, a én mindenáron indiszkrét és fecsegő akarok lenni, akkor 5
vel ezelőtt árultam volna inkább el a nevét, amikor pénzt is
aphattam volna ezért a történetért. De akkor szorult volna az a

barát. Ropogott volna minden csontja, mint a verébnek a vize szájában.

— Mit csinált?

— Őt!... De ne sápadj el. Emlékszel a „bolognai merényletre“?

— Milyen merényletre?

— A bolognai merényletre. Tudod, amikor reálítottak a „Ducse“-ra, az olaszok szép bálványára, browningból.

— Emlékszem. Egy nyomdászfiú, Zamboni. Igen?...

— Igen és mégsem. Nem a kis nyomdász volt. A barát volt. De az a tömeg örvongott már akkor és nem volt szeme. Ismered a mondást, hogy egy ember külön-külön sohasem oly ostobább mint sok ember együttvéve. Nos, a megfigyelő képességükről ugyanazt lehet mondani.

Mert mi történt Bolognában? Megrészegült méhek dongan egymás hegyin hátán, mint mikor tavasszal kísérik a méhkirály. Egy tomboló, lármás raj a juniusi napsugárzásában... Milyen csödes máskor ez a kriptaképű város. Tán még a macska is lábujj hegyen jár hétköznapi ezeken a sárga, boltos utcákon. Az emlékező szeme mindenütt koporsóba ütközik. Ősi divat Bolognában. Jelesebb tanaraiknak az utcán emelnek koporsóemléket.

— — — — —
A „Ducse“ akkor volt a zeniten, virágjában.

Egy remek szónoklat és Bologna meg van részegülve. Mint a óriási petroleum lámpát csapott volna le egy láthatatlan kéz: a vad tűz folyik széjjel, guruló és kiabáló embergomolyag alakjában.

De volt itt egy agyvelő, akit nem fogott meg a tűz. Itt bukkan föl az örvongó tömegben a hidegarcu barát.

Pajtikám, látom már az orrodrol, hogy fintorgatod. Regényes szagot éreztél a számon. Te most bizonyosan ezt gondolod, páte...

— Mi lesz ebből, a regéből?: „Csuha, browning, Mussolini.

Hiszen ez kész szakácskönyvi recept, egy modern „Ubrik Bálához“, regényíró számára, aki „blatt“-ra főz?... Ponyvára...

t, zöld gyümölcs lesz ez az elbeszélés, amivel most megterhelem antáziádat!

Ne nyugtalankodj fiam. Amit el szabad mondanom a bolognai es eset körülményeiről, előre kitalalom...

Firenzében ekkortájt filmeztek egy „Szent Ferenc Élet“-et. színészek közül való volt a „barát“, aki a merényletet rendezte Bonában. Csakhogy éppen „elfelejtette“ levetni ájtatos maszkját.

Oka volt reá. Őlni jött... Ha Párisba visz egyszer az utad, „Klün Hotel-ben“ keress majd lakást magadnak. Ott lapul a skeny frontu négyemeletes ház a Sorbonne tövében. Hát csak kutass szorgalmasan egy régi vendégkönyvben, a büroban, a neve után.

Megtalálod „Mussolini“ nevének közvetlen szomszédságában y kóbórló, makacs, politizáló filmszínész nevét is. Nem volt azok-n fiam semmi regényes. Más is koplalt a párisi „Quartier La“-ban, nemcsak a menekült kis olasz tanító, Mussolini, aki a öztársaság“-gal égette meg egykor a száját és nemcsak hűséges jtása koplalt, a filmszínész.

Eleven láva folydogált a két forradalmi taljánban a barna bőr, epidermisz bronz alatt.

Hiába, csak Itáliában, a Szabin hegyek forrón sütött kövei zött tud így felforrósodni és zacskóra gyűlni a kigyóméreg, a rradalmi tűz.

De látod-e, milyen az élet? A tanító nemsokára felbontotta az reivel a szerződést. Az életnek visszaadja a szerepes könyvet mást kér.

„Ducse“ lesz belőle, aki azonban *igy* is megtudja váltani pét. Most ottan sodródik egy diadalmas ember-orkán közepében:

— Evviva!.. Evviva!..

Arcára és magas homlokára ugyanaz az eleven láva rajzolja l a olasz pirkadó jövőt.

És ott kullog lopott csuhájában a becsapott, a letört, a keserű áju, aki még mindig a régi szerepet dűnnyögi...

Browningon a keze.

Tomcsa!

Ekkor dördült el a lövés...

Zene zendül. A *fasció*“ himnusza.

Ekkor dördült el a lövés.

— Evviva, Evviva!.. A ducse meg se tántorodik... Evviva!..

Csak ordói sodrodnak le! Ezüstös, színes pici forgatag.

A „barát“ kiáltotta el magát leghamarább a dermedt csend után:

— Ekkó! Itt van!.. Ez a gyilkos!..

És mint egy ravaszkodó, hamis arkangyal reámutatott egy gyámoltalan kis nyomdászinasra, akinek a nevét ismered. Zamboni... Aki a véres aszfalton maradt Bolognában.

— Helyet helyet..! A fekete ingesek ököllel dolgoznak már egy kis helyért. De senki se tágít. Rongyot cibálnak, vagy húst? Elevent vagy halottat?!.. Halottat dögönyöznek már!.. Borzalmas népitélet!..

Voltak e cinkosai? Mindjárt kitudódik. Detektívek serege rohan a Zamboni házra. Neveket, neveket, neveket kérünk!.. Kik szoktak idejárni?!... Neveket!!...

Most fiókok r. ccsennek. Kopott szekrények titka, szegényes fehér ruhája, kötvény-könyve, levele, szomorujelentése halomba összeborul és körülfolyja a rendőrcsizmát.

Valaki a nyútt diván ölében sír. Irgalmas szomszédok élesztetik:

— Istenem, a fiam.

Akkor mentünk át Bolognában. Ferences Szentév!... Magyar zarándokokhoz csatlakoztam. Transzport kocsink ottan vesztegelt a véres órában Bologna állomásán. Ott cserélik ki a piros kerekű alföldi mozdonyokat, amik vígan vágattak velünk végig a Lombárd alföldön, azon a kedves síkságon, ahol a „Brenta“ folyóig minden kerékfordulás beljebb repül az utast egy izgató, lázas történelembe.

Ős népek hullámszóttak valaha ezen az alföldön. Soha el nem szűnt itt a fegyverzaj *Berengár* óta, akit a *Brentánál* szorongat-

tak meg a kalandozó, villámparipás ősmagyarok. Francia és osztrák inváziók zajongták be e föld zajos történelmét. Hát az olasz köztársaságok ideje, amikor apró uracsok döngették egymást szünet nélkül?! Összeesküvések, bicskázások: nem volt végük hoszszuk. Váraik, okker-sárga színű kőfészkeik most is ottan gubbasztanak. Tele van velük minden hegytető.

Azt hiszem, hogyha egy „János Jelenései-“ből való angyalóriás megnyomná ezen a tájon az olajligetek talaját, kibugyogna a földből a népek elnyelt vére, amivel eléggé teleihatta már magát ez a szivacsos föld...

Itt azonban vége az alföldnek. Firenzéig már az Alpések hógerincét másszuk.

Irtózatos magaslatok. Viaduktok, 47 alagut. Régi rablótanácsok, hegyközi apró szállók, mélységek, piros házak, vonatunknak visszaintegető, rigóbőrű olasz lányok. Csak cserélnék már a mozdonyunkat...

Látod, fecsegő lettem, csakhogy arról a megvérzett aszfaltról, a halott kisfiúról eltereljem a figyelmedet. Tudom, akármiről beszélek, a *leírásoknál* csillog legjobban a szemed. Kár, hogy nem lettél festő... Hát barátocskám, én nem szívesen politizálok. Mi történt, mi nem, az újságokból itthon is megtudtátok. A „Ducsé-“t minden lap megdicsérte. Nem lehet tagadni, kedves volt, drága volt. Autón kirobogott az állomáshoz, ott a milícia karéjba állott tisztjeinek még beszédet is tartott és a merényletet egy szóval sem emlegette.

A szemem majd megette a szavaló, szép emberszobrot. Le is skicceltem. Ha egyszer nekiülhetek, meg is fogom festeni a jelenetet, ahogy tuniszi és máltai álmokról beszél a „tettek embere“, akit tíz perc előtt tánra hívott fel a Halál. [Balkezével] megrongyolt blúzát hősi diszkrécióval eltakarja...

Az ördög szekeren jött-e? Volt-e neki cinkosa, ki segítette ki? Nem tudom. De a barát ott volt már a vonatunkon. Egyene-

Firenzéig már az Alpesei hógerincét másszuk.

sen a mi kocsinkba szállott. A transzport kocsiba.

A jól igénybe vett olasz vasuton a kifüggesztett fehér tábla még nem biztosítja az „idegen“ kocsi boldog függetlenségét. A népes állomások közönsége megrohamozza. Olyankor az ajtóba

siet az ember és kézzel-lábbal magyaráz az okvetlenkedőnek, hogy aztán megint visszafoglalhassa a széjjelnyitott bőröndök, ágynak berendezett fapadok, kihült szamovárok és eldobott narancshéjjak sebesen gördülő, vagon birodalmát.

Mesztré-ben majdnem felnyársalt egy karabinieri, aki rabokat szállított volna Velencébe és nem látta meg táblánkat az éjben. A drága „egy perc“-et aztán azzal fecsérelte el, hogy lezárt kocsink zárját csattogtatta, míg aztán megszöktek a foglyai. Tyü, de dühbe gurult. Szinte szikrázott a teste, mint a vezetékhez ragadt macskának. Sapkájába köpött, a kocsipadlóhoz vágta, ráugrott, vinnyogott: hogy most már én, a transzportkocsi „jogvédő irodája“ mondjam meg, mit fog vele csinálni az olasz csendőr-parancsnokság?!

De hogy most egy barát óvakodott be a kocsiba, zárt birodalmunkba, nem akartam szólni.

Fixiroztam, mérgesen fújtam a cigaretta-füstöt. Nem ment... Komornézésű, szép ember volt. Gyűrött ruha. Saru. Felhuzott kámzsa... No ez jól befészkelte magát!... Átszólok a szomszéd szakaszba. Ismerős magyar papjaim vannak ott. Tessékeljük ki valami módon a barátot. Hát arra már el is tünt. Köd előtte, köd utána...

Végig sétálok a Pulmann kocsin. Valaki erősen mosdik a lavatoriumban. Az ajtót nem csukta magára egészen. Bekukkintok. Hát a barát!.. Mélyen ráhajolva a kávéra, lubickol. Tussolja a fejét, aztán öt percig is elbabrál a tükör előtt. Krejonnal festegeti a szeme árnyékát, ahogy a színészek szokták. No, ez valami exotikus barát lehet... Nem értem. És a kocsin akkor fut a fülembe a bolognai véres eset hire. Nyomoznak a vonaton... Cinkosok után. Detektívek robognak végig a transzport kocsin.

Ahogy körülnéznek a szakaszunkban, már rohannak is tovább:
— No, ezek jámbor tedeszkók. Gyerünk...

A barát még mindig lubickol.

Most kicsapja az ajtót egészen. Törli fürgén zsebkendőbe a kezit. Mosolyog rám és bólogat. Nem vagyok vadmacska ter-

mészetü. Visszamosolyognék. De a kissé elnyitott ajtón, a tükörasztalka párkányán meglátom a revolvert. Azt ottefedte. Másé nem lehet. Azelőtt nem volt ott. Nem a másé. Megrántottam a csuháját, figyelmeztettem. Hát mint 'a villám visszaszökik. Zsebrevágja de most már azt se okosan. A kordájához tapint, ott keresi a zsebet:

— No, ez se nyűtt még el csuhát, gondolom most.

Ha én akkor csak egy szót szólok... De a különös vendég elém állt. Összefogta a két kezét, mintha kegyelmet kérne, és olyan édesen kérő hangon, ahogy csak kisgyerek tud könyörögni, hát könyörgött:

— Szilencio! ... Hallgasson uram, ha jót akar! ...

Micsoda furcsa országba kerültem én, édes Istenem?!... *Meszt-rében* az a szeleburdi karabinieri akar felnyársalni. Most meg az a siró „szilencio“, aminek még az a gyanus, zsebrevágott revolver is súlyt ad ...

— No, gondoltam, verjen meg a jó Isten, ha Bolognában te voltál a gazember, mert hogy barát nem vagy, az holt bizonyos. De én nem láttam, nem hallottam semmit. Én festeni jöttem Itáliába, nem pedig „napihir“-nek a maffia terhére. Nekem messzi van hazáig. Nekem családom van ... Behúzódtam a szakaszba és ki se bújtam többet Firenzéig.

Alverna hegye.

III.

Három mozdony is biztatja mérges dohogással a vonatunkat, a szép Szabin hegyek között. De azért gyakran pihentet... Az olaj valósággal sistereg a csapágyakban. Felhő marad a vonalon, amerre járunk. Mintha varázserejű manók kapaszkodnának a kerekébe, csakhogy itt maradjunk.

Legendás híre van a Szabin hegyek ezernyi hófehér barlangjának. Asszizi szent Ferenc is csak egyszer mert erre járni. Egyszer erre járt, koldulató, dalos szívű testvéreivel. Egy régi Etruszk sírban üttették fel éléskamrájukat. Oda rejtették száraz kenyér darabkáikat.

„Egy szép, kerek kövön, kristálytisza forrás és ciprusok között adának hálát Istennek a szerencséért, hogy a meleg, verőfényes napsugárban, szép kék ég alatt ülhetnek, éhségüket és szomjúságukat a szegénység asztalánál egyszerű és egészséges fogásokkal csillapíthatják“... De a végén széjjel akart szökni valamennyi testvér, magányos remetének. Tényleg, Jörgenzen is említi, hogy van valami ezekben az olasz hegyekben, ami az embert a remete életre készíti. Az a mészkö, amelyből éppen a Szabinhegység képződött, a remetének valósággal kínálja barlangjait...“

Nocsak kínálja!... Látom a vonat ablakából, hogy azonkívül remek cipruscsoportokkal is meg van pótolva Jörgenzen mennyország. Dehát magyar ember hallgat és pipázik ilyenkor. Nem igen nyújtja a mutató újját a csalogató természetnek, hogy aszongya..

—Tanítóbácsi, én is bentmaradok remetének. Csak menjen a vonatunk. Én már jóllaktam kenyérdarabbal. Mintha prédára leső, csúf pók meredne reám a kámzsás utas két szeméből. Akkor lássam, amikor a hátam közepét!...

Firenze!... Hordárok kiabálása, köszénfüst. Cilinderes kocsi-

Diszkrét-zöld olajligetben síklott a kocsink.

sok. Prezentálják magukat, lágy fuvolahangon, valamint szállógazdáikat, közelebbi megismerkedés céljából.

Komikus figura a firenzei kocsis. Magas cilindert visel valahány. S hogy esős időben kár ne essék a kályhacsőben, parap-lét drótoznak a bakra; akkorát, hogy kilenc kofa elérne alattuk „alvadt“ állapotban. A kocsi ráncos, mély ülésében aztán elfeledtem revolvért, barátot, maffiát mindent.

Az „Aquila Doro“-ba, az „Aranysasba“ hajtattam. Másnap aztán bevettem magam az Uffizibe, Pittibe. Egyik képgyűjteménytől a másikig. Kell e művészembernek egyéb, ha felejtteni és pihenni akar? Azt pedig tudod, hogy soha egyidőben, egyazon kap-tárban: soha együtt nem élt ennyi szerelmese, princ-e és királya ecsetnek, vésőnek, mint Firenzében, a virágok városában.

De az én végcéloim *Alverna* hegye volt. Firenze kegyetlenül marasztott mégis...

Külön meg kellett hagynom a taxisofförnek, hogy meg ne álljon velem sehohol 90 méteren innen, amig *Alvernara* fel nem érünk a kanyargós szerpentinén. Soha fel nem érünk máskép. Ezer helyen megálltam volna. Hiszen Dante erre bújdosott, szegény. De már a szőke Arno-part, az olasz Tisza is odaragasztaná a művész-fajta embert, akárcsak a Szabin-hegyek barlangja az író-félét, meg a remete hajlamu álmodozót. Jártál te már az Arnó partján? Ahol csorba fogu vén paloták, sokemeletű rozsdás palazzók nézegetik magukat a lefektetett tükörben. Egyik hiúbb a vénségére, mint a másik. Michel-Angelo „Pitti“-je már ötszáz éve nézi a tulsó partról, mi lesz a vége a vén szépségek versenyének és a meghajolt kőszipirtyók melyike bukik orraival előre, a talján Tiszába legelőször?!

Hiába, rohanni kell. Én őket tovább már nem lesem...

Most pedig diszkrét-zöld olajligetekben siklik a kocsink. Emitt megint a bújdosó Dánte köemlékét találom. Aztán Szent Ferenc, a drága Poverello is erre járt, hatszor is.

Éles szögnyílással hegyre kaptatunk és a virágok városa alattunk marad.

Itália minden kanyarnál megforgatja a szemünk előtt az ő smaragdos ékszereit. Nem is ékszer ez már, hanem valóságos szőnyegáruház végesvéig.

Ahogy autónk a gesztenyések között bújkál, ahogy a kilométereket eszi a sima szerpentinén, az a benyomása az embernek, hogy valami keleti, ravasz szőnyegárus boltjában vagyunk, aki el akarja a szemünket butítani. Villámgyorsan forgatja pazar-színű szőnyegmintáit. Persze, hogy elkápráztasson és azután a nyakába varrjon vallami silányságot a pénzes kereszténynek.

Hohó, legyünk higgadtak és maradjunk csak az eseményeknél.

Alverna hegyét napról-napra jobban megszerettem.

Szállást azonban sehogyse kaptam „négyudvaru“ kolostorában. A „hospicium“ ahol a szerzet mindenkit ingyen vendégel egy napig: zsufolva volt már. Ferences szentév!.. Távoli világok tizezernyi népe indult meg zajos invázióval az „Égő Hegy“ felé. Szent Ferenc szelid madarai egészen elvadultak már és beljebb húzódtak a tölgyerdőbe, amíg majd megint átvehetik a csendes birodalmat. Nem jár itt máskor senki, ezen a szent pázsiton. Néha a völgyek felől felkerült a nyáj, elfekszik egy-egy tejfehér bárány és ha a nap megsütötte, elalszik nyomban és ott elmarad a „Precipium“ tövében, mint egy pihető kozák sipka. Most?!... Zsiros újságpapírossal van teledobálva a rét oltári, zöld szőnyege. Valami élelmes olasz kantinós sátraikat is vert le a zárdakapu tövébe. Lármás mondatok hirdetik rajta a „legitáliaibb“ (italianisszimo!) feketekávé, teát, tükröt szentképet, kekszet és más „nyalánkságokat!“

A „legitáliaibb“ feliratok nagyon kevésbé pászolnak a nagy zárdakapu feliratához:

Ez itt a legszentebb hely a világon.

Rajzoltam nyirkos hálóbarlangja előtt...

A zárdakapu harangját egész nap rángatják az idegen turisták. Mindenik a klostrom belsejét szeretné fényképezni, egyszerűs mind bekukkintani a fotografáló gép fekete kendőcskéje alól a kemény szigorúság között élő „száz barát“ életébe. A toszkánai rendtartomány szerzetes-nevelő iskolái vannak itt. A zaklatott

„sziklafecskék“ annál inkább, dupla zárral zárkóznak. Csak a hangjuk hallszik ki hajnalon-éjjelen, amikor zsolozsmáikat zúgatják az alvernai rengetegben, Isten legszegényebb rabjai.

Körültekintő akartam lenni és engedélyt kértem, hogy kedvemre és zavartalanul rajzolhassak, ahol tetszik. A templomtéren, Szent Ferenc nyirkos hálóbarlangja előtt, ahol ma is ott van a szöges vasrostély, kegyetlen matraca a szentnek. Súlyom testvér szikláján ahol az ő „vekker órája“ fészkelte, aki reggelenként fölkelte imaórára. A „Precipium“ a szédületes mélység peremén, ahonnan egész Toszkána bemutatja magát.

Nem biztattak azzal, hogy zavartalan munkám lesz. Némi-nemű hangos és bohém színészek filmeznek itten szerdától kezdve.

Szent Ferenc életéről készítenek egy filmet. De hiszen én csak örvendtem a hírnek. Lehet-e tanulságosabb dolog egy festőre, mint *ilyen* terepen megbamulni egy szép felvételezést, különösen ha a libretto jó, ha a szereplők kifogástalanok, ha a rendező jó történelmi érzékkel és áhitattal dolgozik. Egy festő számára mindez kész ruha- és fegyvertanulmány, kortörténet. Vegyük hozzá azt, hogy a színészek között bizonyosan akad majd modellnek való, szép ember-példány, akit öröm lesz lekapni a vázlatkönyvbe.

No hiszen, jó kis modellnek való példányra leltem a *főszereplőben*, ha majd megtudod, hogy ki volt az ő „Szent Ferenc“-ük?!

Az előkelőbb szerepeeknek a „Hospicium“-ban volt foglalt lakásuk.

Kiváncsi vagy már, látom. Fészkelődsz ... De várj csak ! ... Nem is gondold, milyen kedves fölfedezéseket tettem az alvernai szegényes bazilikában. *Lukia della Robbiának, Andrea della Robbiának* egész sereg mesterműve van itt. A „Robbiák“ nekem szívügyeim. Ha rám nézett valaki, a legboldogabb emberre nézett, amikor a párisi „Louvre-ban,“ a „Museum-Cluni“-ben magányosan maradhattam az ő terrakottáik előtt. Ne félj, nincsen előttük tolongás. Az ostoba múzeum-kukac ottan zsuffolódik a Mona Liza előtt, mivel a nagy-papájuk is abban gyönyörködött és azt dicsérte.

Nézd meg azt a terrakottát, a sok kékfehér-zöld girland között a kacagó anyákat és Jézuskát.

Mona Liza mosolygása csak borraválóra leső pin-cér-mo-s-o-l-y eme szépségek mellett.

Hát barátom, én a szállás dolgát mégiscsak elintézttem. *Bibi-na* város ide csak néhány kilométer.

Megegyeztem egy ócska

„Ford-“ossal,

aki majd ki-be hordoz a palettámmal és égő munkakedvvel.

Hihetetlen munkavágy lepett meg az „Égő hegy“-en, amelyet sohase éreztem eddig.

Mi volt az oka? A lélek világában is érvényesülnek talán a fizikai törvények: „az energia, a meleg: a csúcsok felé áramlik?!...“ Ezért ferdíti el a gyertyaláng lobogóját az ömlő energia, amikor csúcsra, drótvégre engedik? Ezért ordít, énekel, jódlizik örö-

mében a turista?!... Ezért építik előszeretettel dombokra a templomokat, hegyre a zárdákat? Ezért esik jobban Alvernán papnak az ima és nekem a munka? Mindegy. Ugy éreztem, mintha az „Égő Hegy“-nek egy kis mellék-krátere volna minden véredényem és a szívkamaram.

Alig vártam, hogy Firenzébe leszökhessek és összevásároljak néhány hiányzó festéket és ecsetet. Aztán munkához!...

De hopp, messze volt még odáig. Kegyetlen élményen estem keresztül még az első alvernai napomon.

Hát, pajtikám, ott karikózik az autónk éppen *Pontisziáge* fölött, a gesztenyésben. Négy kocsi jön szembe velünk, nagy vidáman. Meg se kottyant nekik a lejtő.

Fényes, új kocsik. Ugy bujkáltak a cserjések között az uton, mint a fényes acéltű a szép szövetben, valami fúrge kisleány kezében.

Zengett a mély-ut. Énekelt valahány. De micsoda tarka-barka nép ez!?

Mintha egy középkori regény minden alakja megelevenednék, kezdve a kuktától, keresztül a katonákon az udvari gyóntatóig.

A másik kocsi asszonynépet hozott. Filigrán kis várkisaszszonyt, szövőlányt, mélcás asszonyt.

A harmadikban csupa barátok!... Kopott kámzsa, hosszú szakál.

A negyedik kocsi csupa kellékes fiók, szerszám. Lobogó, dárda, kard. Operatőrök gépei...

Persze! Hiszen ezek a filmezők! A vidám fickók még Firenzében felöltöztek. Az utat tréfával, dallal telehintik.

Mint akit a vipera csípett meg, úgy ugrottam föl az ülésen egy pillanatra.

— Lassítson, lassítson fiam!.. szoltam a soffőrnek.

A harmadik kocsiban megismertem, határozottan megismertem a *tránszport kocsi vendégét!*...

Minden, minden kezdett megvilágosodni előttem.

Nyilvánvaló, hogy ezen az uton jutott a szent ruhához. Nyilvánvaló, hogy zavartalanul csinálja tovább a dolgát. A bolognai véres „dél“ egy észrevétlen kis kirándulás volt és most vigan adja tovább a „szentet.“ Hát művész-ember ez?!... Képes ez akármilyen átélésekre? Ferenc „Naphimnuszát“ a szájára tudja venni, aki browning-golyón szemezi az olvasót?

Ma király a színész, holnap toszkánai paraszt. Dehát lehet-e így, becstelenségben élni? Bécsi éhezéseim idején, amikor az Albertinában dolgoztam, az éhezés odahajtott egy barackos bódéhoz. Egy bevont 10 sillingest csúsztattam oda barack árában a kofának és a lopott barack még ma is égeti a kezem.

Ha jobb művész volnék, jobban égetné!...

Ez a „művészkolléga“ pedig ölt. Ezt nem égeti...

A nap akkor búcsuzott a virágok városától. Flórenc felett gurultunk, a déli magaslaton.

Misekehely formája van a templomos virág-katlannak és ez a csudálatos, flórenzi nap mintha valami vén, középkori tűzaranyszövő mester volna. Ráönti szikrázó anyagát a felhőkre. Alig lehet odanézni.

Csupa girland és diszkapu a külváros. Mi ez? A villanypóznák össze-vissza vannak gubancolva virágos füzérekkel. Amennyi fiú, lány az mind kint kiáltoz az utcán.

Holnap lesz a szüretetek megnyitása, mindközönségesen. Mintha már előre berugtak volna. Ez a külváros olyan, mint a mézgával megpermetezett, részeg hangyaboly. Kisgyerek, férfi, vénasszony: girlandokat cipel, huzgál és szegez kapufára, telegráfpóznára.

Még a stráfszekereket is megéljenzik. Most meg valóságos emberi girland állja el az utunkat. Gépünket megállíják. Összefogózkodott fiatalok, repkénykoszorus olasz leányok. Az egyik leány a kocsihoz jön boros ámforával és feladja a borosedényt.

Innunk kell Itáliáért.

„Signore segitsen...“

IV.

Soha semmi őszám se detektiv, se spicli, se kém, se denun-
ciáns nem volt tudtom szerint, hála Istennek.

Honnan bújt most belém ez a rendőr-kutya-tempo hirtelen,
amelyik azt súgja most, hogy Alvernára visszaforduljak és lecsé-
vézzem a titok-gubóról végig a selyemszálat. Mert azt már érez-
tem, hogy azt a gyilkos pillangót, a gyilkos színészt belefójtom
csuhás maszkjába és el nem engedem.

Az a cinizmus, ahogy összeölelkezve ült a cimboráival és
ahogy nótázott, az a cinizmus vérig keserített.

Tudom, hogy „Monte Vernának“ honnan származik a neve:
„La Verna“ istenasszonyinak, a tolvajok pogány-isteni-védőjének
szentélye volt a tövében. Amennyi betyárt kitermelt a zavaros
talján történelem, az mind itt húzódott meg az ősrenetegben.

Tudom, hogy a vétkezőknek meg kell bocsátani. Az tanította,
akinek nevére ez a hegy másodszor elhíresült.

„Az időben kérdék vala Ferenc atyánkat az ő testvérei:

— Szabad-e alamizsnát adni a rablóknak?

Ferenc így felelt:

— Ha azt teszitek, amit én mondok, Isten előtt remélem,
hogy a rablók lelkét meg fogjátok nyerni.

Menjetek tehát, szerezzetek jó bort és kenyeret, vigyétek
azt ki nekik az erdőbe, ahol tartózkodnak és kiáltsátok nagy hangon:

— Rabló testvérek, jertek ide! Mi a testvérek vagyunk és
jó bort és jó kenyeret hozunk nektek!... Azok mindjárt jönni
fognak. Terítsetek aztán asztalkendőt a földre, készítsetek nekik
asztalt és szolgáljatok nekik alázatosan és vidáman, mialatt ők
esznek. Ha már ettek, hirdessétek nekik az Isten igéjét és kérjé-

Rabló testvérek, jertek ide.

tek végül, hogy egy kívánságotokat teljesítsék: senkit ne öljenek meg és senki testében kárt ne tegyenek. Ha egyszerre mindent kértek, nem-et mondanak, így azonban alázatosságotok és jóságotok miatt ezt az egyet megígérik... Az Isten sugallatára a ti alázatosságotok és türelmetek megmenti őket...“

Megértem a ti rendalapítókat, aki enyhe tréfát űz a tulajdonból. Egy fiatal nemesnek azt mondta egyszer, hogy nem az ellopott cipőjét kellett volna visszakövetelnie a tolvajtól, hanem azért kellett volna üldöznie, hogy harisnyával is megajándékozza.

Igen, csakhogy a művész nem lehet betyár-típus, aki szó nélkül elveszi a bort és az emberéletet. Igazi művésznak parancsolatokat is diktál a hivatása. Én ettől a „két-életű“-től mélyen undorodtam. Mégse lettem rendőr-kutya. Viszont Alvernától sem

akartam tágitani, mert már pénzemben volt. Én szegény ember vagyok, gazdag vásznakkal akartam innen elmenni. Hiszen Alverna, ami a színek ragyogását és azt a Ferencről megáldott, dús növényzetet és vadvilágot illeti: valóságos „Nagybányája“ Itáliának.

Firenzében mégis eltöltöttem két napot. Hátha addig elpucol onnan a lármás népség? Felkerestem az alatt a dómot és kedves „Donatelló“-mat szemtől szembe tiszteltem a Szán Lorenzó terrakottái között.

Néhány könyvkereskedést is felkutattam. A „Fioretti“-nek, szent Ferenc legendás könyvének egy német példányát sikerült megtalálnom. Azt bújtam egész nap. Bájos titkokat tudtam meg az „Égő hegy“ multjából.

A festő-művész magyarázni kezdte Alverna klostromának hosszú történetét, de én hamar elszakítottam a cernáját.

Inkább azt mondd el Művész, találkozta-e később az embe-
reddel? Megtudta-e, hogy te tudod?!.. Megkinoztad-e legalább?

— Igen, visszamenten. Megismerkedtünk. Belekeveredtem a kompániájukba.

Ilyen helyen, filmezésnél jól fog mindig a festő.

Festőről nem gondoskodtak. Akármilyen pazar „diszletekkel“ ajándékozta is meg Alvernát a természet, meg kellett itt-ott pótolni a természetet. Egy kis fejelés sohasem árt.

Festőjük pedig nem volt, úgy látszik. Hozzám jön egyszer egy vasha öltözött vitéz:

— Signore, segítsen nekünk. Honorálni fogjuk.

— Ezer örömmel.

Hét kartonrajzot is skiccellem nekik a filmhez.

Egészen megbarátkoztam velük. Élveztem őket nagyon. Érdekes látvány is volt ez a hegyoldalon előmlő, valóságos közép-kor, csevegő, hahótázó, megelevenedett mult idő.

A trászportot kocsni szerzetesével alig beszélhettem azonban. Került... Egyszer a cserjésben reám nyitotta a bokrot. Eltűnt utána, mintha rakéta kocsiból lőtték volna ki.

Napról-napra ijesztőbb vadság élt a szemében.

Többet kóválygott, mint dolgozott.

Napról napra ijesztőbb vadság élt a szemében. Sokszor gondoltam arra is, hátha valami megmagyarázhatatlan ellenszenv hajt ellene engem és csak árnyékot üldözök mögöttem?!... Én vagyok a beteg talán? Szeszélyes is kiszámíthatatlan minden ember, aki az idegeiből él. Könnyű a filiszternek, aki nem kénytelen megérezni azt, ami *felül* van a gyomorgörcsön. De egyáltalán mi közöm nékem az egész bűnügyhöz? Miért avatkozzak én ebbe? Ki nékem az a Zamboni fiú s ki a „Ducse“?!...

Nevetséges figura vagyok magam előtt ezzel az öntépgyötrődéssel.

Az előbb leszóltam a „filisztert“, de hát nem vagyok-e én magam a legszürkébb filiszter? Miféle rejtett detektív ösztönök szabadultak föl bennem? Kandiskodom... Itt egy félbolond filmszínész, aki — megengedem — gyanusan viselkedett véges végig. Kandidálom a lelkét a szemeim keresztül, mint a kulcsjukon és spiclikedem. Eddig nem volt senkivel bajom. Családot neveltem, csendesen voltam, otthon remetéskedtem a műtermemben. Most először barangolok távoli külföldön. A véletlen összehoz valakivel, aki egy laborban lubickol, kámzsát visel és véletlenül revólvere van. És most kinozom magam. Játsszom a tolvaj-zsandárt magamban. Vigye el az ördög...

Fölkerülök az alvernai udvar csigás kútjához. Hát megint ott ül a színész a szikla párkányánál. Felugrik, mikor meglát, mint akit megszúrtak. Mi baja mégis? Miért fél tőlem? Megint eszembe jut a vonati, fenyegető szava:

— Szilencio!...

Akkor veszem észre, hogy a kőpadon feledte a könyvét:

— Fioretti! Miért kell ez neki vajjon?!...

Utána kaptatok és mondom suttogva:

— Signore! Művész úr kérem, ugyan vigyázzon már jobban magára. Megint elhagyta a — browningot.

25. B.

Madarak predikációja.

— Madarak, Testvérim! —
Hogy halálát tartozok az Istennek, és mindig és mindenütt
állt meg az Isten előtt. Mert szabadon repülhettem, ahová
csak akartam. Azért is hálátis vagyok köztetek, mert dupla és

Ragyogó itáliai reggel volt. Lármáztak a fecskék, a füstös gúnyáju csavargók. Németfrakkos, örökké éhes, nyakigszáju, csi-csergő sok kicsi rongyos!... Az erdő csupa zsongás. Olyan lár-más, mint a jazz múzika. Madár udvarol a párjának. A mókusdiót tör a fiának. Amott a harkály kopácsol és belebuvik a fába, mint a borzas hangoló zsur előtt a zongorába. Emitt meg a Fakopács kalapácsol. A szó eláll az ember ajakán. A Nap bekacag az erdő ablakán. Virág a kezében. Nóta, szeretet a szívében. S lip-penő rigóhad fújja kórusba:

„Bemegyek szent templomodba“ ...

Csak a tisztelt filmrendező is megilletődnék tőle egy kicsit és ne káromkodna. Azt hittem eddig, hogy ez az undok szokás kimon-dottan magyar erény. Meggyőződtem, hogy vannak benne ver-senyképes tanítványaink. A rikácsoló „Porco di Dio“-k miatt már háromszor változtattam meg a terepemet.

Most az alverna-i magas udvar kerekés kútjánál festek, ahon-nan tündéri kilátás nyílik *Arezzo* felé.

Lent a madarak prédikációját filmezik. A rendező különben kitűnő a maga dolgában, leszámítva mosdatlan száját és haragos, pulyka-természetét. Minduntalan felrobban benne a benzintartó. Vigyáz különben a kitűnő történeti hűségre. Úgyesen viszi bele színészeit a hangulatokba. Néha szöveget olvas elő nekik, a Fiorettiből.

Most is cseng az erdő, ahogy a tölgyesben előre olvassa Szent Ferenc prédikációját, amit a madarakhoz tartott:

„-- Madarak, Testvéreim!

Ti nagy hálával tartoztok az Istennek, és mindig és minde-niütt magasztalni tartoztok Ot, mert szabadon repülhettek, ahová csak akartok. Azért is hálára vagytok kötelezve, mert dupla és

A „Fioretti” e bájos jelenetét, Szent Ferenc „Madár-
predikációját” akarták éppen filmre venni.

háromszoros ruhát adott reátok, tarka és csinos viseletet szabott nektek és eledelt adott, melyért nem kell dolgoznotok s azonkívül szép hangot is kaptatok a Teremtőtől. Nektek nem kell vetnetek, se aratnotok, Isten mégis táplál benneteket, folyókat és forrásokat nyújt nektek, hogy azokból igyatok. Hegyeket és halmokat, sziklákat és szírteket, hogy azokba rejtőzködjetek és magas fákat, hogy arra fészket rakjatok. Habár nem tudtok szőni se fenni, mégis megadja nektek is, fiókáitoknak is a szükséges ruházatot. Nagyon szeret benneteket a Teremtő, mert oly nagy jótéteményekkel áraszt el titeket. Tehát jól vigyázzatok madarak, édes Testvéreim, hogy háládatlanok ne legyetek, hanem törekedjeteK arra, hogy Istent dicsérjétek.“

Statiszta, nagy színész, kis színész meghatódva hallgatta a madárnak szóló ézentbeszédet. Csudálatos, szent hangulat lepte meg őket a „Precipium“ közvetlen tövében. És a bokron, amelyik talán új kihajtása annak a tőnek, amelyik előtt Ferenc beszélt az alvernai madaraknak, a rózsabokron madarak százai.

Ez is ötletesen volt elrendezve. Egészen szelid kanárik, tenyérhez szokott tengelicék. Mintha a párisi „Cité“ szajnaparti hat nagy madárkereskedésének minden pici csicsergő egyedét ide-szállították volna filmezésre.

Néha odament az operatőr és átrendezte őket. Olyan csudálatos csendben és békében ültek, mintha a madárkereskedés büntető ládikájában ülnének fekete posztó alatt a citromruhás csöppségek, hogy leszokják a hamis éneket, amit az ajtócsikordulástól és az utcai zörejektől utánzó kedvükben megtanultak.

Pislogtak szegénykék csöndesen, de kicsit félve mégis. Szemükben csillogott a két kis gránát-szemecske.

A „transzportkocsi utasa,“ a cimszerepes színész ekkor odaáll a rózsabokorhoz. A rendező különben sehogyan sincs ma vele megelégedve. Franciául figyelmezteti;

— Legyen szives művész ur, térjen magához... Figyeljen

jobban és ne vágjon olyan gyilkos szemeket. Hiszen ön most egy egészen derüs szentet játszik... Mintha Machbet minden boszorkánya a lelkiismeretén ülne. Már bocsánat, de ki kell mondanom. Nem filmezhetünk itt az örökkévalóságig...

A transzportkocsi vendége összerázkodik. Karjait kiterjeszti. Pár mondatot kellene mondania csupán az előolvasott „Madár-szentbeszédből.“ Mintha összeszorították volna a torkát. Aztán elkezdí ugyanazzal a vad tüzzel a szemeiben:

— Testvérekéim, madarak...

Ekkor olyan dolog történt, hogy amíg élek, elfelejteni nem fogom. A bokorra kiültetett öklömnyi kis statiszták, a tenyérhez szokott gyámoltalanok: eszeveszett menekülésbe kezdtek...

Hosszú évek dresszuráját elfelejtették. A transzport kocsi vendége három mondatot se mondott: egy se volt már a bokron. Egy korzikai kis sármány ott vergődött az operatőr műszeres ládájában. Még menekülésében is új börtönt keresett. Legtöbbje bent röpködött már az erdőben, megrémült csipogással.

Csak egy kopott gébics maradt a bokron. Ez halott, kitömött madár volt és dróttal erősítették az ágra, a nagyobb illúzió kedvéért. Hát ő ottmaradt és meredt üvegszemmel nézett szembe a a gyilkos művésszel...

Szinte vártam már a rendező mérges elcsattanásait. De anyyira meglepte a csudás eset, hogy szólni se tudott egy darabig. Széjjelnézett a báméskodó olasz fiúk között, aztán megcsörgette a pénzét:

— Szedjétek össze fiam a kis bolondokat!... No!... Ne bámulj! Öt lirát adok minden madaramért...

Erről a rejtélyes esetről beszélt másnap egész Toszkána. De még különösebb dolgok is történtek... Minden szem a színészt figyelte. Mintha a téboly sötét mélységébe nézne a szeme, olyan zavart...

A „gubbiói farkas“ jelenetét filmezték délután.

A „farkas“ ott játszott egész nap a színészek lábainál, kitűnően idomított, okos, állat. Farkas-kutya.

Mikor a jelenése kezdődött, akkor is ottan hentergett a színésznő lábainál, aki Pika asszonyt alakította, Szent Ferenc puhaszívű édesmamáját.

Hátára volt feküdvé, égnek állott mind a négy lába, feje pajkosan félrefektetve a földön. Ha lepedőnyi nagy nyelve ki nincsen öltve, tán meg is szólalhatott volna:

— Kegyelem, nagyasszony.

Az operatőr fütytént. A kutya talpra szökik. Engedelmesen elébe áll a szentet alakító kámzsás embernek.

A rendező sugja a szerepet.

„Vala egy ragadozó farkas, ki sok kárt tett vala és sok juthot elpusztita Gubbio-ban De a szent szólt neki:

— Farkas testvér, nyugton légy. Kegyelmezz szegény báránynak és ennek a jámbor népnek ne okozz szomorúságot. És akkor a farkas megcsókolja vala a szentnek kezét“ ...

A gép berregni kezd, szalad a szallag, mint a villám.

És a „Szent“ beszél most a kutyához:

— Farkas testvér! ... Kegyelmezz a báránynak! ...

Szinte kővé meredtünk. Hiszen itt borzalmas Isten-ítélet játszódik le a szemünk előtt. Egy velőtrázó férfioridítás, amelynél borzalmasabbat nem hallottam, pedig harctereket éltem végig. De a Precipium sziklafala se vert vissza ilyen rémületes lármát, akkor se tán, mikor „friss-törésű“ volt míg ez a zord szikla és medvével viaskodó ősember járt porúl a tövében.

Ilyen gyáva jajgatás akkor se eshetett itten, amikor az „Égő Hegy“ legendája szerint, Urunk Jézus halálakor egymás hegyire hátára gurultak e sziklarétegek, hogy Alverna legyen belőlük.

Rettenetes Isten-itélet játszódott le a szemünk előtt...

Istállóégésnél csöndesebben viselkedik a megriadt bárom, mint ez a nyomorult színész ebben a különös viaskodásban, amelynek okát azonban senki se tudta megmagyarázni. Éppen úgy nem, mint a madarak eszeveszett futását az imént. Hiszen még most is cseng az erdő, ahogy a talján gyerkőc-sereg a „Cité” jólnevelt, citromszínű kis állatkáit kergeti. Mintha lármás hajtóvadászat folyna az őserdő mélyén.

De ez a bestia, ez igazán érthetetlen. Az imént még jászott az okos állat és most ott csüng a barátán, lerázhatatlanul. Ugy ropogtatja végig a karjait, mintha patkányt fogdosna gyűlölettel a szája. Sétabotokkal, ernyőkkel verik a színészek.

Az operatőr már a gép lábával szurkálja a megvadult kutyát. Alig bírják lehúzni róla. Vérbe keverte már a barát az arcát egészen.

— No ez se fog filmezni egy évig, gondolom.

Azzal leugrik róla. Szűkölve, farkát bevonva nekivág mérgeesen az állat az alvernai rengetegnek.

Az irgalmas szerzet szobát nyitott a megroncsolt embernek. Autó ment orvosért és szérumért. De a beteg olyan gyalázatosan viselkedett, már a megcsúfolása pillanatától, mintha a veszettség tört volna ki csudálatos gyorsasággal.

Ennek tulajdonították hóbortos önvádjait.

Hallom ugyanis az udvaron, festegetés közben, hogy a színész elborult és egész sereg merényletet vállal magára. Persze, semmi összefüggés nincsen már a szavaiban.

— Őltem!... Vigyetek el ebből a hazából!... Veszítetek el engem.

Este óta folytonosan reám hivatkozik.

— Nyilván megbolondult, magyarázza az alvernai klastrom ecsegő mindenese, aki az ecseteimet mosogatta. Nyilván megbolondult, hogy most folyton az úrral bajlódik.

Most meg az a rögeszméje, hogy egy nyomdászfiút Bolognában széttépetett. De beszél ez összevissza mindent szegény, habári módon, logika nélkül:

„Hozzám ne nyuljatok... Ragály vagyok!... Kutya szájával tépette le rólam a maszkot az Isten... Ti semmit se tudtok... A buta madár megérezte rajtam a vérszagot és elmenekült a prédikációmától... Testvérek!... Szabad-e néktek szeretni a bukottat és az elítéltet?!... O szeresetek és verjeteek agyon... Elítéltem magam. Dobjatok le a szikláról...

— Testvérek!... Van-e rádiótok?!... Van-e leadó a „Farkasziklán?!...

Kiabáljátok ki a vétkem... Izenjeteek a szikra hátán *Balbo* államtitkárnak. Köszönöm szépen... Nem engedte karóba huzatni a kis *Anteo Zamboni* összeroncolt testét. Tizennégy törsturást kapott szegény!... Istenem... Mély törsturást tizennégyet, botot és rugásokat.

Felugrott az ágyán és dühöngeni kezdett:

— Dobjatok le, vagy szégyent hozok reátok. Felgyujtom a hegyet, hogy mindenki idenézzen és higyen!

Idejön holnap a „Ducse“ megnyitni az új szerpentint. És vele rajzik majd az egész Itália, amit boldogabbá tudott tenni, mint az én golyóm, késem és gyűlöletem. Itt rajzik holnap a világ legösszetartóbb, legnótásabb és legboldogabb népe.

És én kiállok majd ezzel a sebes pofával a virágtenger és a nászos nép elé és széjjelrikácsolom az ünnepet, ha idejében meg nem hallgattok és tönkre nem tesztek. Ragály vagyok!...

Vétkeztem, és elítéltem magam! Irgalmazzatok és csapjatok reám ti is, amint én akartalak megszúrni titeket!...”

„Kötelet teszek a nyakamra mint az ártatlan szent Ferenc. És ordítani fogom a szikláról a vétkeket a népnek mert az „Égő Hegy“ minden tüze égeti a szívemet. Irgalmazzatok és üssetek...”

Ez a sok furcsa és ravasz retorikával szerkesztett felkiáltás persze nem hiteles színig. Az ecsetmosó fiú mondta el rendre. Mert ő, a zárda kis csergőszarkája pontosan beszámolt nekem az udvaron, mennyire van a „megzöldült“, dühöngő színész. Hol komor ijedtséggel mesélt a kisfiú, hol pedig vidámul kacagva. Ugy csengett ilyenkor a nevetése, mint az ezüst csengőcske a mellékoltáron.

Lehet, hogy szószerint idézte a bolond színészt, lehet hogy „átpasssszirozta“ a szavakat a saját szitáján a kicsi talián. Hiszen náluk mindenki született szavaló és még a kukta is szónoki hájjal, hókusz-pókusz zsirral főzi a mondatait.

Annyi mégis igaz belőle, hogy a szegény színészen kívért a bolgónai vétek és készült reászakadni az ég.

Zénó sirása.

VI.

Néha a kutyusnak tullejlődik a körme és belekanyarodik a talpába. Volt ilyen állatom. Mondhatom, igen megkeseríti számukra azt a kutya életet az a pici sarló, a húsban.

De ha az ördögön nőne meg a köröm: ha jajgatna, megsajnálánám az ördögöt is.

Amennyi eszem van, annak is elébe kuporodnék segítő szeretettel, mint egy tyúkszemvágó.

Hát most, hogy azt a szegény színészt égette a parázs és jajgatott és sarló alakban visszakanyarodott a szíve felé a gyalázatossága és eszét vette, bizony nem volt szívem megvárni, amíg reászakad az ég.

Eliszkoltam az „Égő Hegy“ alól. Velencében már megnyilott ekkor a „Nemzetközi Képkíállítás“ a Szent Heléna szigeten.

De nem is volt tanácsos sokáig maradnom, mert a nevem folyton emlegette a megzápult szegény ember.

Ki tudja, hogyan mozog az ilyen rozoga malom? Bomlott agyveleje nem-e szórja rám a lisztet, aki csak titkos tanuja voltam a kellemetlen bűnügynek.

De valljon elhitték-e néki a bűnt, vagy pedig csak a bomlott malom zakatolásának tartották a vétket?

A lapok ekkor már nagy feneket kerítettek a merényletnek és reácsévézték az összeesküvés szárait fél-európara.

A „*Nouveau Siecle*“ a „nemzetközi pénzvilág terveivel“ hozta összefüggésbe a bolognai merényletet és tudni vélte, hogy a merénylet előtt a pénzpiacon óriási tételekben kínálták a lirát...”

A „Tribuna“ még mindig haragudott *Balbo*-ra, miért nem engedte karóba huzatni a gyerek holttestét, hogy örökre elriasztó példa maradjon a fascio ellenségei előtt.

A Mauriciusz-rend átlőtt szallagját nagy ünnepélyességgel

Síklottak a gondolák . . .

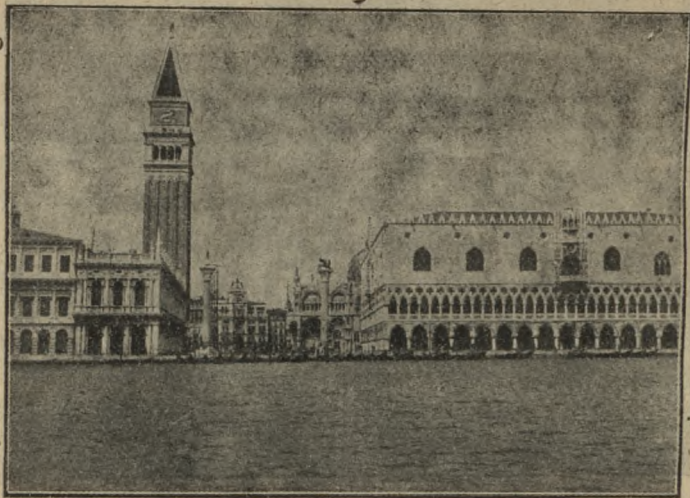
helyezték el a bolognai múzeumban, Mussolini kíséretével együtt :

„... Nekem úgy sem történhetik semmi bajom, mielőtt történelmi feladatokat el nem végeztem... A fascio 5-ik esztendeje a legjobb kilátásokkal kezdődik és a fascizmus valósággal polgári vallásává vált minden olasznak, aki ezt a nevet megérdemli...”

Akármerre vittem azonban a sátorfámat, mindig eszemben volt a szegény színész, aki a saját poklában ég és szénért kiabál, bomlott nyelven. Még Velencében is gondoltam reá, ahol puha sirályok szárnyával, mint a lebegtetett kendővel: búcsucsókot hintett felém a tenger.

Síklanak a citerás, daloló emberekkel telt gondolák. Csónaklámpájuk szalagot húz a vizen. Mintha valami tulvilági, fényreklámokkal dolgozó, szövetárus vén angyal járatná ide a kis csudahajókat a tulvilágról.

Nini, most helyet engednek egy kék, motoros csónaknak. Mint egy motoros szántógép a békés fénybarázdákon, úgy húzott

„... Még Velencében is gondoltam reá ...

el a vizen a vízi-taxi az „*örültek szigete*“ felé. Új beteg-szállítmányt vitt a bolondok szigetére. Elfogódott a szívem, szinte önkénytelenül kerestem az emberemet...

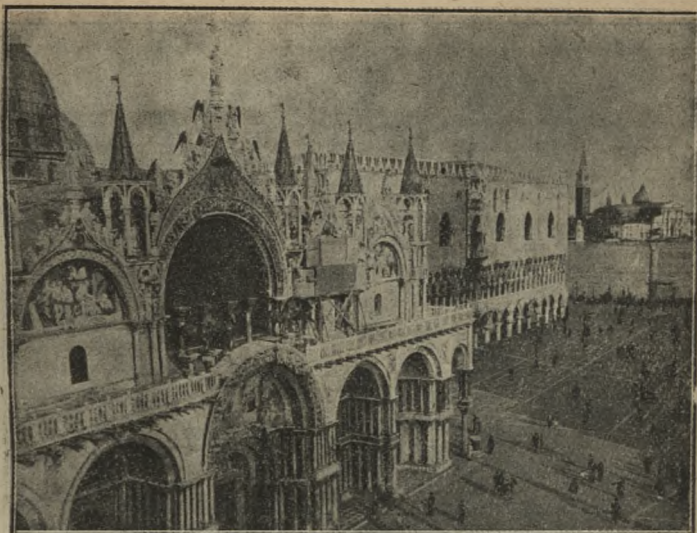
A festő egy kis szünetet tartott...

— Barátom, fogalmam sincs, hogy ti írók milyen szabályok szerint dolgoztok? Ki írta a szakács-könyveteket? Ti sablon szerint szoktátok befejezni a regényt, pedig az élet, ó, egészen más. Füttyül reátok.

Ti mindig a közönséget nézitek. Ha a „hős“ jól viselkedett, kiházásítjátok. A másik fiókokban törvényszéki ürlapok vannak. Ha elunjátok, elítélitek:

— Csukjuk be!... Vigyük tébolydába!... Hohó, barátocskám Végtelen szeretetű, bibliás szemmel néző Uristen disponál felettünk. Az O könyve az élet, és az sokszor felforgatja a ti receptjeiteket.

Nem tudod miért: bort és kenyeret és bocsánatot ad néha a betyárnak.

... a szép Szent-Márk téren ...

Az „Égő Hegy“ tövéből szed össze magának anyagot. „Farkas testvér“ sziklája alól, a rongyaiból szedte tel „Lupusz testvért“ aki a „Fiorettinek“ „Agnello“-ja, „Bárány-testvére“ lett és megtisztult lelkével előbbre vitte a világot.

Ti legtöbbször karakter-babákkal, rongyból való pojacákka játsztok, mint a cica az egérrel. Ha eluntátok: bepofozzátok valami szögletbe. Anyakönyvi rovatba, vagy tébolydai törzskönyvbe.

Egyik este lámpionos gondola érte utol a csónakunkat a velencei „Grand Kanal“-on.

Valaki citerát brettegetett a gondolán. Az időlt, kehes, vérszám zörgését valami kamasz éneke kísérte hosszasan, mint a vén uzsorást a koldulगतó, kiscigány.

A gyöngytyuknak jobb hangja van. Az a hang is erőltetve jött belőle, fulladozva, mint mikor a berregő vekker-órát valak

Mint egy motoros szántógép, úgy síklott a vizi taxi.

nem tudja elállítani és mérgében befulladásztja a lavorba.

Már intettem az evezősömnek, hogy iramodjunk be egy kanaletto-ba, a karicsáló gitáros elől.

De azután felismertem a szöveget. Régi-régi velencei ballada volt az „Öreg Király“-ról és apródjáról, Zénóról, aki megszökött tőle.

Hiszen ez kész zenei „illu, ztráció“ volt ahhoz az eseményhez, amit szüntelenül eszemben forgattam és amit most néked elmeséltem... Hallgassuk csak:

*Gitár szól ringó gondolán
És cseng az ének, míg a hold
Ezüstös fényét hinti szét:
„A jó király apródja volt.“*

*De börtön lett királyi vár,
Elúnt tömjént, litániát,
És az erdő hívta, várta
Sűrűjébe a rab fiát.*

*És elszökött és zsvány lett,
Fosztotta népek tarsolyát,
Zsandár, ha száz is érte ment
Szegény mind otthagytá fogát.*

Egyik este lámpionos gondola érte utol csónakunkat . . .

Hej, szomorú lett az öreg király, akinek így megkeserítette az életét a hitvány apród. Egyik éjszakán azt találta ki, hogy ékszer küld neki az udvari baráttal. Aranyláncon békeangyalt, rubin-szemekkel, türkisz olajággal a szájában és még egy hazahívó levelecskét is.

Hátha majd a rabló blúza alatt megelevenedik majd a galambos ékszer?! Hadd csipegesse csak a szívét, hadd ríkassa meg, és zavarja haza a Királyhoz, aki mindennap sir utánna . . .

*Örült a fiú s nyakában
Az ékszer szépen csillogott,
De a szive, rabló szive
Mintha furcsábban dobogott.*

*Önvád marta, tépte lelkét,
Mégfogta tán a sok átok,
Erdő most hajszolta, üzte,
E.hagyott helyére vágott.*

És vissza ment a várba,
Lépcsőre hajtotta fejét:
„Öregem taposs rá, zuzd szét
Csak vedd le a szívem terhét.”

Gitár szól ringó gondolán
És cseng az ének, míg a hold
Ezüstös fényét hinti szét:
„A jó király apródja volt...”

Nem akarok én okosabb és tanulságosabb lenni az ugynevezett *célzatos* versikéknél.

O, nem akarok én most néked predikációhoz témát adni. Ahhoz nem értek.

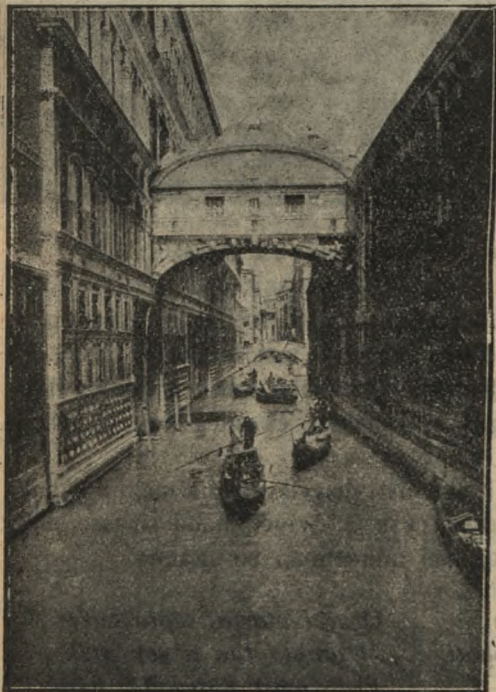
De azért ha *harangoznak*, nem-e döbben meg az ember így,

magányos sétán a há-
tárban? És nem érzi-e,
hogyan :

— Nini, *hazahiv-*
nak.

Mintha a haza-
hívó Öreg Király dör-
mögne a harang szavá-
ban szomorúan, árva
búsulással.

— — — — —
Én nem is tudom,
volt-e még valaha ilyen
piszkos a világ? Az
ember tűr mint a ba-
rom, nem tudja miért.
Lázadozik : nem tudja
ki ellen. BARRIKÁDOT
ÉPITENE: nem tudja utca
felé, vagy utca ellen?
Csak hordozza a ko-
porsódeszkrét, mint a
feküdni készülő nyo-

Iramodjunk be egy kanalettóba.

morék. A hitnélküliség cementes kavicsai, atyátlan és hazátlan gondolatok egérszagu zugolyába, cementes futóárkába ásakodik el az *Atyja* elől, mint Zenó szegény.

Hátha még *művész-ember* is az illető, akinek jobban kell a meleg, a jóság, a béke, a szeretet, mint másnak?!...

O, én megértettem tébolyult, szegény kollégámat. Az elvei kihültek. Titkainak, szeretetének egyetlen embere *más kemencé-*hez pártolt és annak tűzkarikáján melegített?

Ölnítudott volna mérgében és gyereket tépett széjjel gyáván, hogy ellepleződjék a vétke...

És gondold el, hogy az olvasott „Fioretti“ harangszavában, alighogy Szent Ferenc jelmezét fölveszi, az „Égő Hegy“ varázsos csendjében: az eltemetett „*Atlantisz*“ elkezd benne harangozni.

Velence esti harangszó idején...

Olyan közelről, hogy megsiketül belé és az idegei sírnak, mint a csello. És a harang ütője szíven, koponyán veri. És bomlottan fetreng az ágyán, mintha véres sineken feküdne és pillanatszerűen látná még hályogos szeme az elrobogott, piros szemű vonatot.

És az alvernai két csodában felismerte ítélkező édesatyját, az öreg királyt, valakit, aki hazacsalta az udvarába. A tébolyda udvarán keresztül?!... Ugy látszik... Többet nem hallottam róla.

Béke.

VII.

Az ősszel Párisban jártam . . . Az „egyetértés terétől“ ballagtam este az „Etoál“ felé. Azt hittem, térdig kopig a lábam. És azt hittem, elénekelem magam örömben. Milyen agyvelők tudták kiszelni ezt a végtelen, ezt a millió fénnel égő nagy karácsonyfát, Párist.

Azt hittem, hogy *Szárdánapal* éjszakái ébredtek itt új álmokra a bulvárdokon, a fényreklámok között. Mintha a pezsdülő örömnék, művészi találékonysagnak, a diadalmát ülő villanynak, nótaszónak ünnepi sátora volna a város.

Mintha a Szézám varázshegye ölelné magához az elfáradt vándort.

Majd metroba ültünk és a földalatti, száguldó villamos-kocsin kikötöttünk este a Mont-martrén.

A szemem itt is káprázott a villany-újságok háztetőn szaladó, színes betűitől. A temető azért mégis idelátszott.

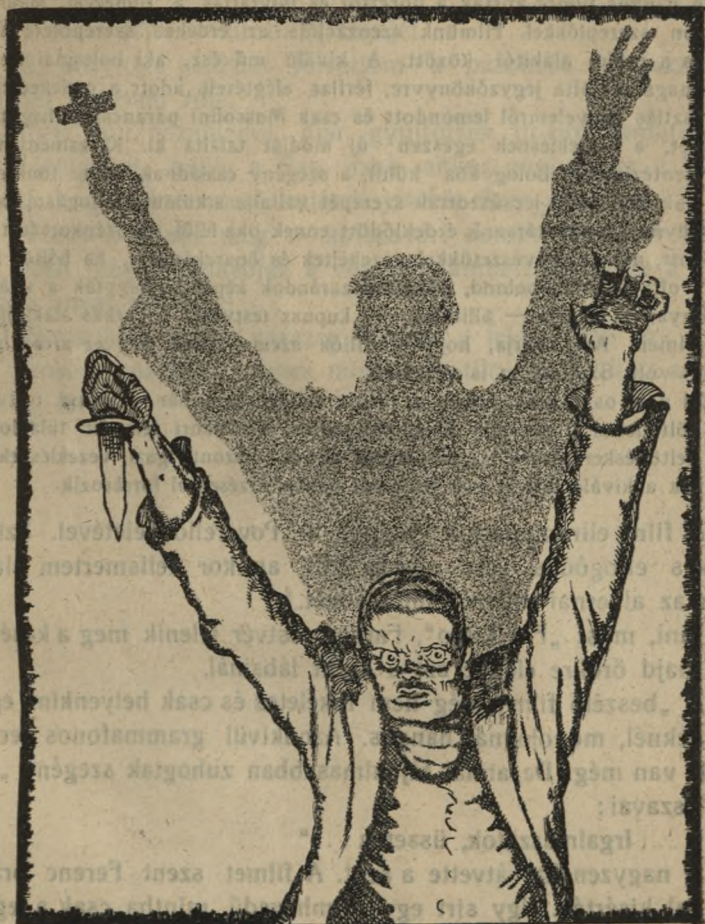
A boldogság-folyóba belenyulik a temető, a „Montmartré“-i hideg keresztjeivel, mint egy félsziget. Kis magyar társaságunk vezére kiadta a jelszót:

— Menjünk moziba. Hangos filmet úgy sem láttál még odahaza. Ez itt pláne a Clichy sarkán a világ legnagyobb filmszínháza és a legtisztességesebb. Látod, most is „szent-filmet“ ad éppen: *Szent Ferenc élete hangos filmen*.

— Hát menjünk. Hogyne mennénk?

Ehelyezkedünk. A házi filmújság számát nyomják a kezembe, ami a csudálatos szép filmet magyarázza. Az óriási zenekar zsongító nótát játszik. Kis társaságom, a „Sorbonne“-egyetem és a „Szép-művészeti“ növendékei segítenek fordítani a szöveget.

„Szent Ferenc életét még 1926-ban kezdték filmezni, de a főszereplő megbetegedett, politikai pörbe keveredett és a filmezést abbahagyták.

TOMCSA

SANDOR

Fra Lupo jelent meg késével, hogy eldobja
 azt a szent előtt...!

1929-ben hangos filmre átirták a librettot és folytatták a filmezést, majdnem ugyanazon szereplőkkel. Filmünk szenzációja az érdekes szerepcsere szent Ferenc és a rabló alakítói között. A kiváló művész, aki bolognai szereplését önmaga diktálta jegyzőkönyvre, férfias elégtételt adott a cselekedetéért, az amnesziás kegyelemről lemondott és csak Mussolini parancsára hagyta el a börtönét, a vezeklésnek egészen új módját találta ki. Keresményét az utolsó centézimóig Bolognába küldi, a szegény családnak, akit tönkretett. Csupáncsak betyárok, lecsúszottak szerepét vállalja a különös felfogású, excentrikus művész. Munkatársunk érdeklődött ennek oka felől. A középkori festőkre hivatkozott, akik a művészetükkel vezekeltek és önarcképüket, ha bűjtös kedvükben voltak: halál, bolond, bűnbánó zarándok képében hagyták a világra.

Ugyanazt akarja — állítólag — „Lupusz testvér“, a Farkas alakítója is ezen a filmen. Azt akarja, hogy „milliók szeme“ lássa meg az arcán igazi énjét, aki volt. Szerinte ez is vezeklés.

Mi nem osztozunk ebben a furcsa felfogásban, bár „Lupusz testvér“ értékét föltétlenül elismerjük. Kiszámíthatatlan, középkori tempóit tulajdoníthatjuk feltűnéskeresésnek is, pózolásnak is, de viszont igazi vezeklésnek is, ami ennek a kiváló művésznek felébredt vallási érzéseiből forrászik.

A film eliramodott a vásznon a „Poverello“ életével. Szinte gyerekes elfogódás vett rajtam erőt, amikor felismertem alakítóiban az alvernai művészismerősöket.

Nini, most „Fra Lupo“, Farkas testvér jelenik meg a késével, hogy majd örökre elejtse azt a szent lábainál.

A „beszélő film“ még nem tökéletes és csak helyenkint, egy-egy éneknél, monológnál hangos. Azonkívül grammafonos recsegése is van még. De annál fájdalmasabban zuhogtak szegény „Fra Lupo“ szavai:

„... Irgalmazzatok, üssetek...“

A nagyzenekar átvette a szót. A filmet szent Ferenc oratoriumával kísérték. Ugy sirt egy primhegedű, mintha csak a legendabéli „Vigasztaló Hegedűs“ vette volna az álla alá.

És a zenekari madársípok, csengők serege csipogta, zúgta:
— Fra Lupo, van Hatalom, aki magasabb és nagyobb rálád.
Fehérből és mélyebb, mint amilyen fekete és mély a ti gonosz-ságtoknak tengere. Az neked is megbocsát...

A festő félbeszakította a regéjét.

Az elterített palástot fölvettem a pázsitról, a hozzáragadt szemetet levertem róla.

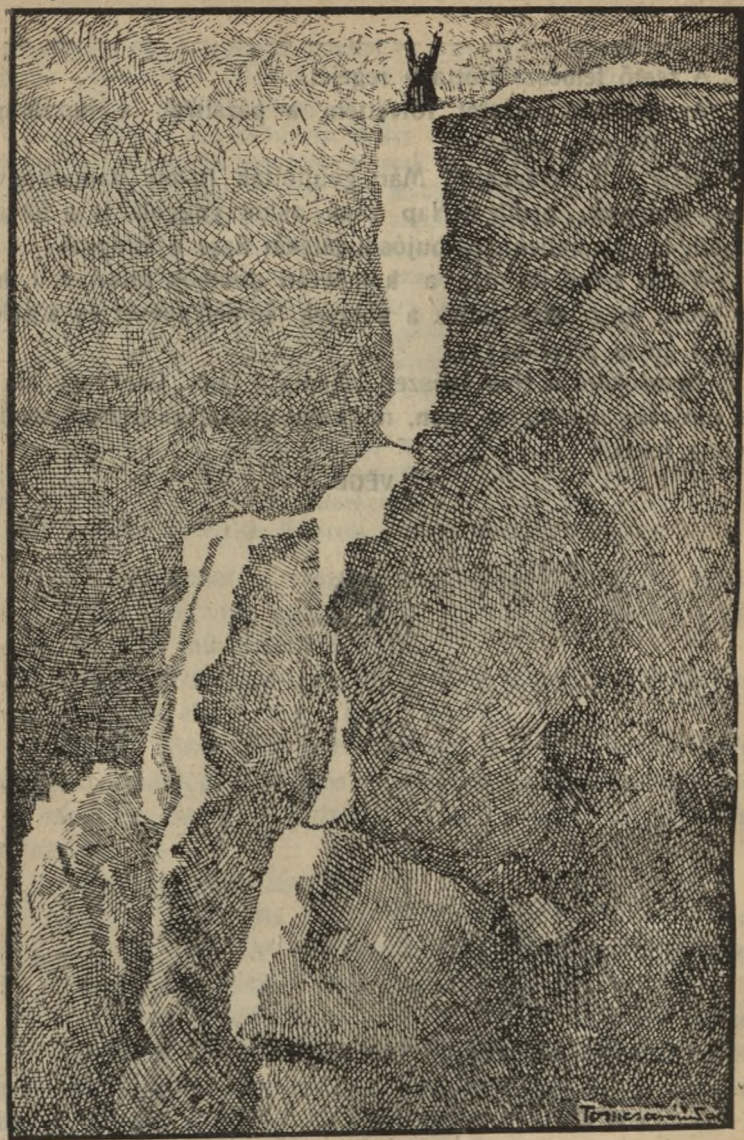
Ideje volt hazamenni. Már gyujtották itt-ott hamarkodva a gyári lámpákat, pedig a Nap csak akkor guggolt le a havasok mögött, hogy mindennapi bujósdi játékát űzze a világgal.

Vörös homloka még a kolozsvári dombok fölött volt, hogy egy kicsit még incselkedjék a völgyek lámpafényével és a bölcsőkészítő anyai szivekkel . . .

Nemsokára a Nap egészen lekapta a fejét. Csak egy kis vörös pirosság maradt az égen, mint egy „tilos“-ra állított szemáfor a világ felett.

VÉGE.

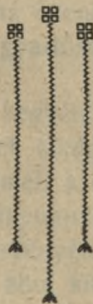

Alverna holdvilágnál... Tomcsa Sándor rajza.

SZENT FERENC ALVERNÁJA

IRTA

MAEL FERENC

Sziklaoltár magaslik az olasz ég selymes kékje felé: Alverna, ahol hétszáz évvel ezelőtt a Keresztrefeszített magához ölelte kicsi testvérkéjét, az evangélium hirdetőjét, a lelki erények hősvagáját, asszisi Ferencet.

Vérrózsáival tüntette ki a sziklaoltáron az ő testvérkéjét, aki köveket koldult omladozó templomok kijavításához, aki könyörtöletre indult a leprás betegek iránt, aki az emberiséget szétválasztó falakat döngette kemény öklével, testvérének szólítván még a rablókat is, mert azoknak is halhatatlan lelkük van. Aki fiaikat nevelt a szent szegénységnek, a szent alázatosságnak, tisztaságnak és engedelmességnek, hogy szétmenvén hirdessék az Ur evangéliumát, amiről immár az emberek elfeledkeztek.

Testvérek ezreit, nővérek százait gyűjtötte össze és szólt hozzájuk: ne a test szükségeiről gondoskodjatok, hanem sirjatok gonoszságaitok miatt. És tőrjétek békével a megaláztatást, a méltatlanságot, mert a szenvedés az isteni szeretet tüze, oh mily boldog az, aki e tűzben megemészti gyarlóságát, hogy megszerezze dicsőségének trónját.

Fény gyult ki Alverna hegyén, hatalmas lángoszlop és bevilágít évszázadok, évezredek sötétjébe. Lélekkulturát hirdet az anyag kulturája helyett. Fölemeli a szenvedőt, a koldust, visszaadja emberi méltóságát az elnyomottaknak. Az igények utvesztője helyett az igénytelenség ösvényére vezet.

Alverna... Sziklaoltár, ahol kifeszült a lélek antennája, hogy fölfogja a szeráfok mennyei muzsikáját, az angyalok énekét és az Úr szavát, hogy szétszórja a lelkekhez. És fölfigyeltek... megállottak az emberek, a tegnap még bolond városcsúfját szentként tisztelik, daróc köntösének szegélyét érintik csupán, hogy az ő lelkének békéjében részesüljenek. A szent — suitogják, ahol megjelen és nőttön nő a számuk, akik eléje térdelnek, az ő ruháját kérik,

hogy az ő életét éljék, a Ferenc testvér szegény, tiszta, engedelmes és alázatos életét.

Alvernáról irni, beszélni, elmélkedni mindig időszerű, de kétszeresen az ma, amidőn az anyagi kultúra megsemmisítéssel fenyegeti a lelki kulturát. Világszerte gazdasági bajok nehezítik az emberi életet. Nyomor, szenvedés mindenütt.

Menjünk el Alvernába!

Szent Ferenc sziklaoltárához vigyük el a mi elesettségünket, panaszainkat, szenvedéseinket, hogy megteljen a mi szívünk az ő szegénységének királyi kincseivel...

*

Egy szép májusi reggel Szent Ferenc és Leone testvér vándor útjukban Montefeltró nevű várhoz érkeztek.

Ünnepre készülhettek a várban, melynek tornyán lobogó lengett, trombiták harsogtak és díszes ruhákba öltözött apródok és fegyverhordozók sűrögtek forogtak a felvonóhidon. Időnként nemes lovagok és urnők siettek a várba, akiket megbámult a kíváncsiak lármás csoportja.

Ferenc testvér is meg'udta, hogy a várban ünnepi tornajátékra készülnek a várúr fiának tiszteletére, aki e napon teszi le lovagi fogadalmát.

A fényes társasághoz alig illett a két szőrcsuhás kolduló barát, Ferenc testvér mégis így szólт kísérőjéhez:

— Leone testvérem, mit gondolsz, nem kellene nekünk is felmenni az ünnepségre? Hátha sikerül a jó lovagok közül valakit megnyerni Isten ügyének?

Leone testvér helyeslően bólintott s nemsokára elvegyültek az ünneplő tömegben.

Az ünnepély szentmisével kezdődött, melyen valamennyien résztvettek. Utána Ferenc testvér a várudvar lépcsőjén beszélni kezdett. Beszédének alapgondolatául egy kicsi verset választott, mely az egyszerű nép ajkán élt:

Szent Ferenc megérkezése a khiusi várba.

„Olyan nagy lesz az én boldogságom az égben, hogy szívesen tűnök el mindent a földön.“

És beszélt mindenkit magával ragadó hévvel a lovagi ére-nyekről, az Isten lovagjainak érényeiről, melynek jutalma maga az Isten.

A szent szavai lenyűgözték a hallgatóságot.

Beszéde végén hozzá lépett a Chiusi várkas'ély ura, Orlando dei Cattani gróf és így szólt:

— Atyám, nagyon szeretnék veled lelkem üdvéről beszélni.

— Várd meg az ünnepségek végét, akkor békében és nyugalomban beszélhetük egymással, válaszolta Szent Ferenc, s ezzel időt akart engedni, hogy az isteni kegyelem elvégezze munkáját a nemes gróf szívében.

Igy történt. A tornajátékok végén ismét felkereste Ferencet és sokáig beszélgettek, majd így szólt a gróf:

— Toscanában van egy hegyem, Alverna a neve. Imádság-

A Monte Verna legmagasabb csúcsa.

ra, lélekemélyüléssre igen alkalmas, magányos hely. Ha óhajtod, lelkem üdvéért neked és testvéreidnek ajándékoznám azt.

Szent Ferenc, azt hinnők, visszautasította ezt az ajándékot, hiszen a Porcinkula átengedéséért is évente egy kosár halat küldött a bencés apátnak, s határozottan megkövetelte, hogy még a használati tárgyakat se tekintsék tulajdonuknak a testvérek.

De a szent elfogadta Orlandó gróf ajándékát, anélkül, hogy a maga tulajdonának tekintette volna. Először Isten-

nek adott hálát, azután e szavakkal fordult a nemes grófnhoz:

— Gróf úr, visszatérése után két testvéremet küldöm el váradba. Mutasd meg nekik a hegyet. Hogyha alkalmas az imádságra és elmélkedésre, szíves ajándékokat köszönettel fogadom.

Nemsokára néhány testvér megjelent a hegyen és a gróf embereinek segítségével sárból és ágakból néhány sátrat tákolta össze. Később a gróf kicsi templomot építtetett oda.

Szent Ferenc csak tizennégy év mulva látogathatott el Alvernájához. Egészségi állapota kissé javult s 1224 augusztus havában öt hűségese testvérével elhagyta Rieti völgyét, hogy alvernai magányában negyvennapos böjttel készüljön Szent Mihály ünnepére.

Útközben Ferenc ismét annyira legyöngült, hogy a testvérek betértek egy földművelőhöz, hogy egy szamarat kérjenek kölcsön. A paraszt, midőn meghallotta, hogy kinek kell a szamar, kiment és így szólt:

— Te vagy az a Ferenc testvér, akiről az emberek beszélnek, aki oly szépen predikál, s akiről azt mondják, hogy az Isten szentje? — Mikor megbizonyosodott, hogy ő az, így folytatta mondókáját:

— Hát akkor gondod legyen rá, hogy valóban olyan légy, amilyennek híresztelnek, mert sokan biznak benned!

Ezek az egyszerű, őszinte szavak annyira meghatották Szent Ferencet, hogy a paraszt lábaihoz borult és megköszönte a figyelemzetést.

Fra Lupuo sziklája Alvernán.

Ám a nép gyermekére sem maradt hatás nélkül a Szent személye, mert nemcsak hogy állatját adta oda, hanem ő maga is elkísérte a nap hevében a fárasztó meredeken felfelé igyekvő szerzeteseket.

Mindannyiokat a szomjuság gyötörte s akkor Ferenc buzgó imádságára a sziklából üdítő forrás fakadt.

Fönn a hegyen, egy tölgyfa árnyékában pihentek meg, ahol madársereg repült hozzájuk vigan csicseregve, mintha köszöntésükre jöttek volna. Nehányan Szent Ferenc fejére, vállára, kezére ültek.

— Azt gondolom, kedves testvérek — mondotta boldogan Ferenc, — tetszik az Úr Jézusnak, hogy mi ezen a magányos hegyen telepedünk meg, hiszen a mi testvéreink, a madárkák is, mily nagyon örülnek megérkezésünknek.

Amint Orlandó gróf megtudta, hogy a Szent testvéreivel együtt hosszabb tartózkodásra jött a hegyre, igen megörült. Nyomban felkereste nagy kísérettel és só, bort és más élelmiszert vitelt neki és testvéreinek.

Midőn a gróf felérkezett, a testvérek éppen imádkoztak. Szent Ferenc felkelt s nagy örömmel és szeretettel fogadta a nemes urat, megköszönve ajándékát. Egy szép bükk tövénél építettett cellácskát magának, mely kődobásnyira volt a testvérek kunyhóitól.

Mire beesteledett a cellácska el is készült.

A gróf mielőtt eltávozott, így szólt a testvérekhez:

— Kedves testvéreim, nem akarom, hogy ezen a vad hegyem nélkülözzetek, azért jegyezzétek meg magatoknak egyszer s mindenkorra, hogyha valamire szükségetek van, csak jöjjetek hozzám. Ha nem teszitek meg, nagyon fog fájni nekem.

Orlandó gróf eltávozott, Ferenc testvér pedig így intette tanítványait:

— Ne nagyon gondoljatok Orlandó gróf barátságos felszólítására, nehogy miatta megsértsétek a mi Úrnőnket, a szent szegénységet, akinek hűséget fogadtunk.

Majd elmondotta, miként kell élniök a magányban.

— Ez az az életmód, amelyet magam elé tűztem és amelyet föltek is elvárok. Mivel látom, közeledik halálom órája, azért szándékom, hogy Istennel egyedül legyenek és bűneimet sirassam. Leo testvér belátása szerint hozhat nekem kenyeret és vizet, de ne engedjete senkit hozzám.

E szavak után megáldotta őket. Ő cellájába ment, a testvérek kunyhóikban maradtak.

Ferenc testvér szikla ágyán sokszor hánykolódott álmatlanul. Fiaiért aggódott, a fiai jövőjét féltette... S gyakran sóhajtozott így:

— Uram, neked ajánlom azt a családot, amelyet nekem adtál.

Majd arra kérte Leo testvért, hogy a Szentháromság tiszteletere tüsse föl az evangéliumos könyvet. Leo testvér mind a háromszor ott ütötte föl, ahol Krisztus Urunk kinszenvedéséről van szó.

Szent Ferenc kibékíti a haragosokat.

Szent Ferenc visszavásárolja a madarak szabadságát.

mellette hegedűvel és vonóval a kezében. — Ferenc — szolt az angyal — játszani fogok mostan neked úgy, ahogy az Isten trónja előtt szoktunk játszani a mennyországban.

Erre e'övette hegedűjét s csak egyet huzott vonójával a húrokon, s Ferenc testvér a musica sacrát, az angyalok muzsikáját hallván megtelt mennyei gyönyörűséggel. Ugy érezte, mintha megszabadult volna testérek nyűgétől, földi gondjaitól, az élet keserűségétől.

Ebből megértette Ferenc, hogy rá már csak a szenvedés vár. És megnyugodott Isten szent akaratában.

Következő éjszaka sokáig nem aludt el. Hiába hánykolódott kemény fekhelyén, s hiába várta, hogy megszólaljanak a felkelést hirdető sólymok. „A mennyországban jó lesz minden — vigasztalódott Ferenc — ott békesség van és öröm mindörökké.” És elaludt...

Azt álmodta, hogy angyal áll

A mennyei hegedű húrjainak egyetlen megérintése, megrezdülése okozta ezt a földöntuli gyönyört.

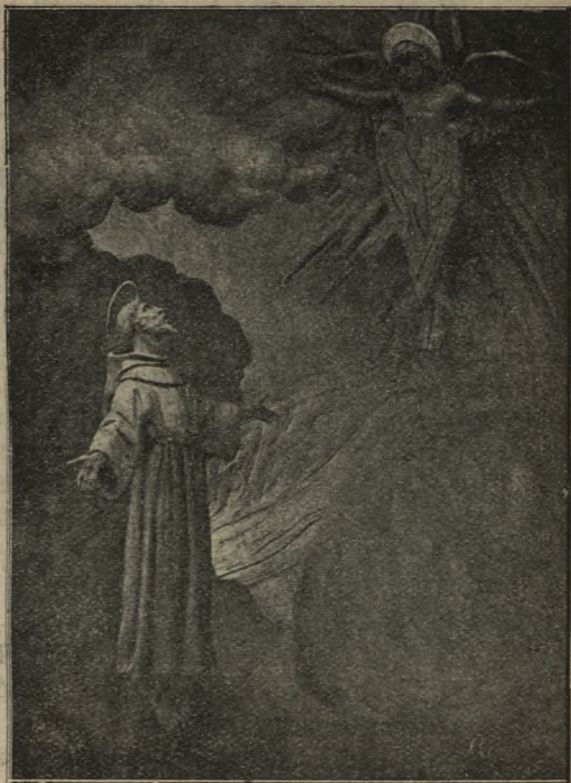
— Testvérem — mondotta másnap reggel a Szent — nem bírtam volna tovább. Ha még egyszer végighuzta volna az angyal vonóját a húrokon, lelkelem elszakadt volna testemtől kimondhatatlan gyönyörűségében.

*

Ferenc testvér Mária mennybevitelének ünnepe után még távolabb fekvő helyre vonult vissza, melyet mély szakadék választott el a testvérek sátraitól. A szakadék fölött egy kidöntött fa törzse képezte az átjáró hidat.

Még inkább közelebb akart lenni az ő Urához, hogy teljes magányában mással ne foglalkozzék, csak imádsággal és elmélkedéssel.

Leo testvérrel abban állapodtak meg, hogy napjában kétszer keresi föl, hogy kenyeret és vizet hozzon.

Szent Ferenc felsebzése Alvernán.

— Mielőtt a fatörzsre lépnél — szólott Ferenc testvér — kiáltsd a breviárium kezdő imádságának szavait: „Uram, nyisd meg ajkaimat.“ És én válaszolni fogok: „És szám hirdetni fogja dicséretedet.“ Ekkor átjöhetsz a hidon. Ha azonban kiáltásodra nem kapsz feleletet, térj vissza nyugodtan Leo testvérem, mert akkor az én Uramnak, Istenemnek szolgál az én telkem.

Egyideig Leo testvér hűségesen betartotta e parancsot. Történt azonban, hogy egy éjszaka hiába kiáltozott — nem kapott feleletet. Holdtölte volt, s ezüstös sugarak világították meg a szeptemberi éjszakát. A fény előmlött a fák között, s a sziklákról lezuhant a szakadékokba.

Leo testvér tisztán kivehette, hogy a Szent sátra üres. Rövid gondolkozás után átment a hidon. Óvatosan nézdegélt a fák között. Ferenc testvért nem találta sehol. Egyszer csak halk mormogást hallott, mintha valaki imádkoznék. Követte a hang irányát, s ime Ferenc ott feküdt két karját kereszt alakjában kiterjesztve, arccal az ég felé fordulva, s imádkozott.

Leo testvér a fa árnyékába huzódott, s most már az imádság szavait is megértette:

— Én édes Uram és Istenem, ki vagy Te és ki vagyok én a Te kicsi, haszontalan féreg szolgád — sóhajtotta szüntelenül Szent Ferenc mély megalázódással.

Valóban döbbenetes ellentétet láthatott a végtelen fölség és az emberi kicsiség között, az isteni és emberi lélek között. Az egyik part nélküli tenger, a másik vízcsepp. Viz mindakettő, mégis ki merné összemérni? Világokat éltető nap az — halvány mécsvilág ez. Láng mindakettő, mégis ki merné összehasonlítani? Hegyóriás, melynek felhőkbe vész az orma, és szemmel alig észrevehető porszem — óh ezek csak erőtlen hasonlatok ahoz, hogy a Végtelent a végessel, az Alkotót a teremtménnyel párhuzamba hiába állitanók — föl nem érjük Őt...

És Ferenc testvér tuláradó szeretetében mégis ezt kérdezi:

— Ki vagy te Uram, Istenem és ki vagyok én haszontalan féreg?

Ág zörrent, s a zajra elhallgatott a Szent, majd föluggrott.

— Ki vagy?

— kérdezte Leo testvér felé közeledve, aki egész testében remegve gondolt a büntetésre, melyben Ferenc testvér részesíteni fogja engedelmességéért.

— Én vagyok, Leone — válaszolta.

— Isten kicsi báránykája, miért jöttél ide? Nem megmondottam, mihez tartsd magad. A szent engedelmesség nevében mondd el, mit hallottál itt az imént?

— Atyám, hallottalak beszélni és nagy bensőséggel így imádkoztál: Én édes Uram és Istenem, ki vagy Te és ki vagyok én, a te kicsi, haszontalan féreg szolgád?

És Leo testvér térdre borult és nagy tisztelettel így könyörgött:

— Atyám, az égre kérlek, magyarázd meg nekem imádságod értelmét:

Ferenc Leo testvérré nézett és szívét öröm töltötte be.

— Óh te kicsi báránykája Jézus Krisztusnak, óh én édes Leo testvérem — mondotta és lassan beszélni kezdett az isteni

Szent Ferenc a traziméni tónál.
(Femoli Achilles festménye.)

jóság végtelenségéről és saját nyomoruságának szomorú örvényéről.

A hold rájuk terítette ezüst palástját s a mennyei trón előtt
 ujjongva szólt az angyalok muzsikája...

*

Krisztus keresztjét Szent Ferenc mindig a legbuzgóbb áhítattal tisztelte. Tanítványait erre az imádságra tanította: „Imádunk Téged Krisztus és áldunk téged, mert szent Kereszted által megváltottad e világot!”

Szeptember 14-én, a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepe, még virradat előtt fölkelt és cellája előtt arccal kelet felé fordulva térdelt s kitárt karokkal imádkozott.

— Én Uram Jézus Krisztusom, éreztesd velem, méltatlan szolgálóddal kinszenvedésed fájdalmait és a lángoló szeretetet, mely arra indított, hogy kiürítsd a szenvedések keserű poharát.

Részlet az alvernai klostorból.

A hajnal pirja előmlött az ég alján.

A szent csak nézte, nézte a fény ébredését. A rózsaszín mennyboltozaton most hatalmas alakot látott maga felé közeledni, szárnyas szeráfot, aki gyorsan feléje röpült. Ferenc a Keresztrefeszítettet látta, aki gyöngéd szeretettel tekintett rá. Megtudta a látomás értelmét is : Isten így akarta tudomására hozni, hogy nemcsak testi vértanúsággal, hanem még inkább lelke benső lángolásával kell Krisztushoz hasonlatossá lennie.

A csodás jelenés kis idő múlva eltűnt és a mint Ferenc testvér feje lehanyatlott, hogy imádvá hódoljon a vett kegyelemért, kezén vérző sebeket talált, ugy szintén mellén és lábain is.

Testvéreinek mit se szólt erről, mégse titkolhatta el előttük, hogy Krisztus szent sebeinek viselésére tette méltóvá őt. A sebek egyébként is fájdalmasak voltak, úgy hogy nem tudott lábaira állani testvéreinek támogatása nélkül.

Az alvernai klostrom előudvara.

Fizikai szenvedései nem kedvelenitették el, sőt leirhatatlan örömet érzett. Megszabadult eddigi levertségétől. S közvetlenül a sebhelyek elnyerése után, hálából a nagy kegyelemért, amelyben részesült, dicsérő dalban adott kifejezést érzelmeinek:

„Te szent vagy Uram Isten, Te minden istenek fölött vagy, az egyedüli, aki csodákat tesz, csodadolgot művel.

Te vagy az erős. Te vagy a nagy, Te vagy a magas Isten.

Te vagy a mindenható, Te vagy szent Atyja és Királya az égnek és földnek.

Te vagy a szentháromságu egy Isten, az egyetlen, az Úr, más Isten nincsen.

Te vagy a jó, Te vagy a minden jó, a legnagyobb jó, az Úr az élő és igaz Isten.

Te vagy a szeretet, Te vagy a bölcsesség, Te vagy az alázat, Te vagy a türelem.

Te vagy a szépség, Te vagy a biztonság, Te vagy a békeség, Te vagy az öröm.

Te vagy a mi reménységünk, Te vagy az igazság és a mértékletesség, Te vagy minden drágaságunk.

Te vagy a szelidség, Te vagy a mi oltalmazónk, a mi védőnk és mentőnk. Te vagy a mi menedékünk és a mi erősségünk.

Te vagy a mi hitünk, a mi reménységünk és a mi szeretetünk.

Te vagy a mi lelkünknek minden gyönyörúsége.

Te vagy a végtelen jóság, a nagy és csodálatos Úr, a mindenható, jóságos, irgalmas Isten, a mi Üdvözítőnk.

Alverna ... élő, elven valóság ... sziklaoltár, melyen a lélek kultura diadalmaskodott, az anyag, a test kulturája fölött, könnyes szemmel tekintünk rád és megcsókoljuk a porszemet, a sziklás rögöt, melyen hét évszázad előtt az asszisi Szent saját lelkének hatalmas tükrét látta meg.

Lukka della Robbia porcellán oltára az alvernai templomban.

Szent Ferenc Alvernája hozzád zárandokolunk e léleknélküli, anyagi kulturáért fáradó-futkosó szerencsétlen korban, hogy nyomorúságaink nyűgéből megszabadíts.

Állítsd eléink Ferenc testvért, hogy tőle eltanuljuk a szép élet művészetét, az igazi öröm ujjongó dalát, igényeink lefokozását, testvéreink megbecsülését, a teremtmények iránt való szeretetet, a tisztaságot, az engedelmességet és alázatosságot, főképp Istenhez tántoríthatatlan hűséget.

Szent hajnalod fényét sugározd szét a sötét világba, hogy eljőjjön a megigazulás reggele.

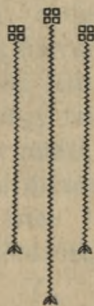
Assiszi Szent Ferenc Alvernája ébreszd föl az emberek alvó lelkét, hozd közelebb szívéinkhez az Isten országát és segítsd győzelemhez Krisztus keresztjének uralmát e földön...

ALVERNA ERDÉLYBEN

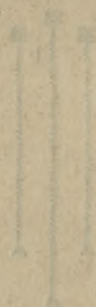
IRTA

PAP JÁNOSSY BÉLA DR.

ALVERNA
ERDÉLYBEN

PAP. IANOSSY BELA DR.

Assisii szent Ferenc, a középkor katholicizmusának e legnagyobb egyénisége, gyöngé, vézna. madárcsontozatban is szív- és lélekóriás, ez a korokat és elveket megreformáló nagy demokratikus szent, 1213-ban résztvett Montefeltro várában egy lovaggá-avatási ünnepségen.

A lovaggá-avatási mise után felhágott Ferenc a várudvar lépcsőjére és szokása szerint beszélni kezdett az egybegyűlt fényes lovagoknak. O, a „kerekasztal lovagjai“-nak vezére, maga is lovag volt: az Isten felkent lovagja, hozzá még trubadur, az istenszeretet, az emberszeretet, a természetszeretet cicomátlan, de bensőséges póétája.

És beszélt Ferenc a várudvar hideg kőlépcsőjén, mely mohos volt és iromba, s melyen a barna foltok talán kiontott vérodszáradt foltjai voltak. Miket mondhatott ő, az Isten lovagja, a föld lovagjainak? Miről beszélhetett ő, kinek vézna testén kúszaráncokba vonta szőrcsuháját a durva korda, miről beszélhetett ezeknek a fényes, erős, zord, harcos lovagoknak, akik vértjeik és fegyvereik puszta csörrenésével félelmet gerjesztettek maguk körül? Azt prédikálta talán nekik, hogy rajta csak, ölni, vágni az ellenséget, az embertestvért, mert minél több vércsepp gyöngyözik a kardon, meg a bárdon, annál dicsőbb lovaggá válik valaki! Ezt prédikálta volna Ferenc, az Isten lovagja, a lélekből lelkedzett trubadur, aki Krisztusért a föld összes bárányát megszerette volna kimélni a mészáros késétől ...?

Nem lehet tudni, miket mondott Ferenc ezen a kőlépcsőn. de azt tudjuk, hogy Orlandó dei Cattani gróf, a Cosentino-völgybeli várúr, maga is zord és erős lovag, a predikáció után az igénytelen, szőrcsuhás Ferenchez lépett és így szólt hozzá:

— Atyám, van Toscanában egy hegyem. La Verna a neve. Magányos, vadregényes hely, elmélyedésre, imádkozásra alkalmas.

nak vélem. Lelkem üdvösségeért, melynek végtelenbe néző ablakát titártad előttem, neked és testvéreidnek oda ajándékoznám, ha úgy hajtod...

Ferenc, az isteni jelenlétet rejtő magános helyek szerelmese elfogadta az ajándékot és ettől a pillanattól kezdve La Verna hegye, vagy ahogyan általánosan nevezni szokás, Alverna hegye belépett a világtörténelembe, részese lett szent Ferenc további csodálatos életének, szellemi kincse, ajándéka az egész nagy franciskárus rendnek, — s elmélyedésre, elgondolkodásra, magábavonulásra szent szimbóluma az egész világnak...

* * *

A léleknek szüksége van Alvernákra. Hiába: az emberi léleknek, bármilyen a kor, mely őt alakítja, vagy amelyet ő alakít, egyúrhetetlen, ösztönös igénye van a magábamélyedés, a mányosság vágya után. Nem mindig. De valamikor jön egy óra, egy perc, néha mint az álom, lassan, szeliden lopakodva, néha mint vihar, hirtelen, kegyetlenül és meglepi a lelket ez az öntudatlan ágyakozás, melynek halhatatlan csirája az örökkévalóságra való öntudatlan törekvés méhében fogamzik.

A modern ember lelkének pedig, aki, mint cirkuszi versenyocsi elé fogott paripák, lihegve rohan, űzve, hajtva, korbácsolva démoni élet hajszolókedvétől, sokszorosan szüksége van az Alvernákra.

Szenvedélyekben és bűnökben derékig áll ma a modern ember. Akit az élet fényre elvakított, szertelen mohósággal kapkodó fény körül vibráló fényességek után. Cipeli, rángatja silány kisteleket gyarló testének, melyet Alverna szent ura isteni iróniával vezetett fel „szamár testvér“-nek. Egyik fut a dupla adag kenyér után és ragadozó karmai nem kímélik a társa szájához emelt kegyetlen falatot; a másik az arany átkát, a földi, mindenható szent hajszolja és odadob érte tisztességet, becsületet, testet-

Telket és telhetet-
 lenségének mohó
 vázában mind
 többre vágyik
 moloch - éhsége ;
 a harmadik cím,
 rang és előkelő-
 ségek járványát
 hurcolja. De min-
 denik liheg, min-
 denik verekszik,
 mindenik maxi-
 mumra fokozott
 erőfeszítéssel
 szeli az élet szeny-
 nyes vizét s nem
 ér rá arra gon-
 dolni, hogy az
 élet nem csupán
 kenyérhajsza,
 pénzhajsza és
 ranghajsza, ha-
 nem vannak ki-
 vánságai annak a
 szegény, szom-
 jazó léleknek is,
 mely az életnek

Szent Ferenc, békepostol... (Janni Vilmos festménye).

ebben az infernális lármájában nem képes szó-
 hoz jutni.

De mit törődik a modern ember a lelkével ilyenkor !

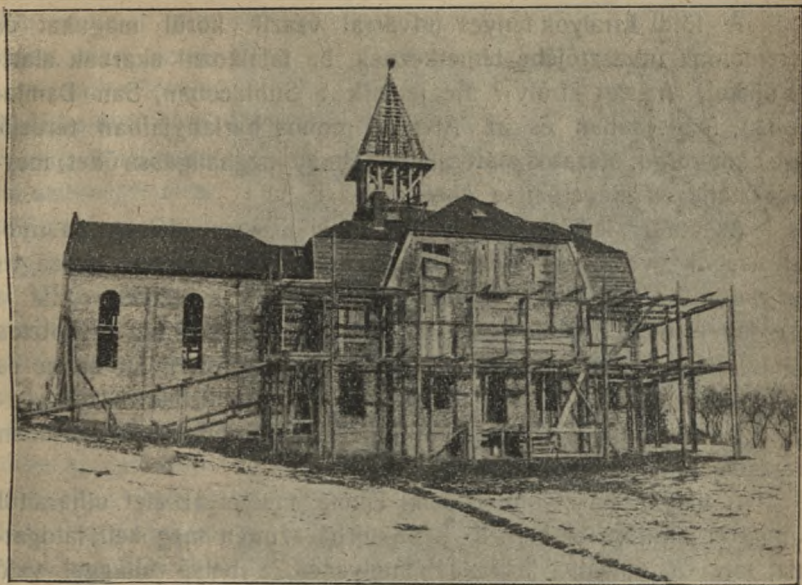
És szenvedésben és nyomoruságban is térdig áll ma a mo-
 dern ember, aminthogy a fény sem szokott árnyék nélkül meg-
 jelenni. Az éhező ember, aki ökölre gémberedett kézzel megy el az
 élelmiszerboltok dús kirakatai előtt és inyén érzi csiklandani a

finom ételek elérhetetlen izét; a munkanélküli ember, akit szociális keserűség emészt és úgy érzi, hogy a világ vagyonszerzése nem úgy van elosztva, ahogy annak lenni kellene; a sorscsapásoktól meglátogatott ember, aki a lelki meghasonlás gyűlöletével kerüli a megnyugvás balzsamadó helyeit, — mind-mind a maga egyéni nyomorúságát kiáltja, kér, követel, elégedetlenkedik és forradalmi megoldásokat melenget zavart agyában, de szintén nem gondol arra, hogy valahol mégis csak lehetséges valami más megoldás, ebben a nagy, életemésztő lehangolódásban mégis csak kell lennie egy halvány sugárnak, mely körülötte leselkedik, egy elkapott tekintetben, egy távorról hallott hangban, egy önkéntelenül felszakadt sóhajban, melyen át elárvult, elfelejtett, megtagadott lelkének világosságot gyűjthat.

De hát mit törődik a szenvedéstől és nyomorúságtól sodort modern ember ilyenkor ezzel a leselkedő, szelid sugárral!

Ime, nem kell-e hát Alverna a modern ember lelkének? Kell. Mert minden szenvedély leernyedése, minden bűnözés kielégülése, minden lobogó, beteg, örült élethajszka után és minden kinzó, eget fenyegető konokság után, mely a sorscsapások láttán hatalmába keríti a szenvedéstől és nyomorúságtól elkábult embert, eljön a megváltó óra vagy perc, amikor az élet markától megostorozott lélek magába roskad és keres egy zúgot, egy csendes szegletet, ahol számot adjon magának saját magáról, ahol megborzadjon önmagától vagy megszánja saját magát belső életének lerongyolódott volta miatt, s ahol forró homlokát a hideg falhoz nyomja, vagy meleg könnyeit hullassa a csöndes zúgba. Igen, elérkezik az ilyen pillanat, mint tisztító vihar, a modern ember lelkéhez is és akkor kell a számotvetés, kell a magány, kell az Alverna, mert máshol nincs menekvés, nincs kegyelem, nincs orvosság.

De a nagy előkészületekhez és a nagy elhatározásokhoz is kell a léleknek az Alverna. Az Egyház rendalapító nagy szentjeinek legtöbbje a magányba vonult, mielőtt az emberi lelket reformáló nagy hivatását betölteni kilépett az életbe. Egy nurziai szent Benedek

A kolozsvári „Alverna“-templom délről. P. Szőcs Izidor felvétele.

Monte Cassino remetei magányában élte át azokat a belső inspirációkat, melyek a világ egyik legrégebbi rendjének megalapítására indították; egy lojolai szent Ignác a manrézai. Cueva de Santa barlang nyirkos homályában egy évig elmélkedett a jezsuita rend megalapítása előtt. De maga Szent Ferenc sem az Alvernán kezdte meg elmélkedéseit. Tudjuk róla, hogy mikor a vidám lovagi élet köntösét lehányta magáról és elhatározta magában, hogy „sirni fog az Úr Jézus Krisztus kinszenvedésén“, a San Damiano templomocská közelében lévő barlangban egy hónapot töltött mélyseges elmélkedésben. Később a Poggio Bustone fölötti szikla-barlangban és mindenütt, ahol csak az elvonulásra alkalmas helyet talált, kereste a magányt, hogy beszélhessen Istennel, az ő Nagy Királyával, akinek ő hirnökéül vallotta magát.

A földi királyok fényes udvarral veszik körül magukat és ceremóniák útvesztőjébe temetkeznek, ha találkozni akarnak alattvalóikkal. Az égi király? Megjelenik a Subiacoban, San Damjanóban, Manresaban és az Alverna mohos barlangjaiban térdelő, siró, könyörgő, alázatos alattvalóinak, hogy meghallgassa őket, megvigasztalja és megerősítse őket.

Az ember lelkének tehát nemcsak a szenvedélyek és nyomorúságok gyötrelmei között vagy után, de életének válságos vagy döntő fordulatai előtt is szüksége van a magányra. Ez a magány kirostál belőle minden földi salakot, beállítja egy biztos pontra lelke egyensúlyát, csodálatos világosságot gyújt benne és az ember azon veszi észre magát, hogy a saját lelkének röntgengépe előtt áll, mely csalhatatlanul megmutat minden foltot, minden horzsolást, minden sebet rajta.

A magányba elvonulás lelki iskola, melyet az élet viharaitól rángatott modern embernek hébe-korba szintén meg kell látogatnia, mert a magány, a magábamélyedés, a belső világgal való komoly számotvetés nem a remetek és a szentek, nem a Benedek, Ignácok, Ferencek kiváltsága csupán, hanem mindenki számára belső igény és kötelesség, aki az étellel való vad hajszaközben egy pillanatra ráeszmél, hogy halhatatlan lelke is van. És tulás nélkül el lehet mondani, *hogy szent Ferenc a magánybamerülés gondolatát a legközelebb tudta hozni az ember lelkéhez.*

Őt a magány keresése és szeretete nem tette elvadulttá az emberekkel szemben. Ő órákat térdelt a barlangkavicsos, nyirkos földjén, könnyei hullottak a maga és a mások bűneiért, de künn vidám volt, énekelt, hogy felvidítsa beteg vagy szomorkodó testvéreit. A magány csakugyan azt adott neki, amit az ember a magánytól vár: megnyugvást, pihenést, erőt és bizakodást. Ezért, bár minden tisztelet és kegyelet a magányba elmélkedő nagy szentek mély emlékeket rejtő barlangjainak, egy Subiaconak, Monte Cassinonak, Manrézának, — mégis csak Alverna az, mely legjobban megragadta Szent Ferenc csodálatos egyéniségén keresztül a lélek misztikuma

íránt érzékkel bíró embert. Mert Szent Ferenc emberileg is elfogadhatóvá tette a remete-elmélkedés lelki szükségét, élete példájával bizonyítván, hogy az emberi lélek társalgása Istennel a magány szent és áhitatos csendjében, nem a Mózes félnék közelédése az égő csipkebokorhoz, melyből az Ur parancsoló szava csendült ki, hanem közvetlenebb, melegebb és mindenek felett emberibb találkozás Krisztussal, akihez a magány ölébe roskadó ember hasonlóvá akar lenni.

Mióta Alverna van, azóta a magány keresése nem kényszerűség, hanem kivételes öröm, nem magunkra erőszakolt alkalom, hanem ünnepi nap.

*

Kolozsvár katolikus hívő közönségének, s tágabb értelemben Erdély katholicizmusának is, készül az erdélyi Alverna. Természetes, hogy a franciskánusok készítik. Ez az ő kiváltságuk és e törekvés minden elismerést és minden támogatást megérdemel.

A Kolozsvár város keleti határában elterülő berekszerű, lan-

Szent Ferencet angyal vigasztalja.
Moroni József festménye.

kás, dombos részen, melyet Békásnak neveznek, s mely jelenleg gyümölcsös kertek láncolata, 1929-ban egy tágas, több, mint három holdas kertet vásárolt a kolozsvári ferencrendi kolostor. Az elsődleges cél az volt, hogy a kolostor lakóinak állandó kiránduló helyük legyen. Tévednek ugyanis, akik azt gondolják, hogy a kolozsvári ferencrendi kolostor lakói pusztán kontemplatív életet folytatnak. Szó sincs róla. A szentferencrend aktív és produktív rend, annak szánta nagy alapítója is. A kolozsvári ferences kolostor lakói naponként a Szt. Bonaventura-rendi nyomdában a szedőszekrények, a nyomdagépek, meg a könyvkötő gépek mellett derekasan kiveszik részüket a munkából. Itt nincs amerikázás, nincs bérmozgalom, nincs sztrájk, itt a legkisebb testvér is két nagy gondolatától van áthatva: az Isten dicsőségének és a rendi hivatás betöltésének a gondolatától.

Ez után az állandó és intenzív munka után megkívánja a kifáradt szervezet a maga pihenését; levegőt, friss levegőt kíván a szedő-és gépteremek ólmos levegője után, fényt, napsugárt a villanyfény után, mely a gépek és szedőszekrények fölé ömlik és csöndet, nyugalmas csöndet a nyomdagépek monoton zakatolása után. A testvérek kezdetől szívesen és szorgalmasan keresték fel a tágas kertet, melynek hegyre fel- gyölgybe le helyei, kanyargó ösvényei, verőfényes oldalai, árnyékos foltjai a képzelet tükrében amolyan miniatűr Alvernaként verték vissza a kolozsvári ferencrendiek békási kiránduló kerijét.

Az egyik testvér a napfényes oldalon sütkérezett és hempergett korlátozott szabadságának gondtalan derűjében, a másik a kanyargós ösvényeken ödöngött, a harmadik egy öreg diófa árnyékában telepedett meg és a szelíd életöröm melegével nézte hancurozó testvéreit, a negyedik a homályos zúgok lombsátorába már keresztet állított és emblémát, mely Szent Ferencre emlékeztesse... Kiki egyéniségének megfelelően élvezte a kert, a szabadság, a friss levegő ajándékát, és mindenik örvendett neki. De talán legjobban örvendett a renkház előljárója, aki mély szo-

ciális érzékkel megérezte egy ilyen hely szükségét az Istenért és a rendért nehéz munkában robotoló testvérek számára.

Egészen bizonyos, hogy ez a hangulat, ez a milió foghatta meg egy termékeny pillanatban a rendház főnökének a lelkét és vezette rá arra a gondolatra, hogy ezt a kertet a szó nemesebb és szorosabb értelmében is Alvernává tegye a testvérek részére, s esetleg azok számára is, akik a renddel való külső vagy belső kapcsolataik révén az alvernai magány hangulatát lelkük számára koronként gyakorlatilag is igénybe kívánják venni. Az igazi alkotások néha egy-egy szerencsés ötletből születnek, de mindenesetre kétségtelen, hogy gondolatuk nem születik vajúdba, kinban és gyötrelemben.

Nos, mi kellett több ennél az átsuhanó hangulatnál, keresztül surranó ötletnél ennek az embernek, aki mögött máris az alkotások hosszú sorozata áll? Az alkotás vágyától hevített embernek az is egyik sajátága, hogy nem töpreng a tennivalón, nem habozik a cselekvés előtt, nem mérlegeli a nehézségeket, melyek különben is minden alkotásnak újjában szoktak állani, nem méricskéli a részleteket, amikor a nagy, egyetemes egésznek kerek vázát látja már képzeletében maga előtt.

Igy történt most is. Egy szép napon emberek jelentek meg ezen a csöndes környéken, ahol addig csak gyümölcsstolvaj suhancok szereztek múló izgalmat a kertek nyugalma szerető birtokosainak. Jöttek a téglás, a porondos szekerek, megindult a munka, téglát téglára raktak, kezdtek a nyers vonalak formába idomulni. Itt egy hosszú, keskeny, kétemeletes épület körvonalai bontakoztak ki az építőállványok közül, amott mellette egy templom nemes konturjait vette észre az arramenő.

— Mi lesz itt? kérdezték az arrajárók.

— Kolostor és melléje templom, felelték a munkások, akikről az érdeklődők azt is megtudták, hogy a kolozsvári ferencrendi barátok építik mindezt.

Minek részletezzem? A zöldgally csakhamar felkerült az épít-

A kolozsvári „Alverna” keletről. P. Szócs Izidor felvétele.

mény tetőzetére és 1929. november hó 28-án, déli 12 órakor letette a kolozsvári rendház főnöke a kolozsvári Békásban a Jézus Szent Szívének tiszteletére épülő templom alapkövét a rendház tagjai és a rendházhoz legközelebb álló világi meghívottak jelenlétében.

A felületes szemlélő, aki nem érti át teljes nagyságában az Egyház tanító, igehirdető működésének jelentőségét, első pillanatra azt kérdezhetné, hogy mi-

nek Kolozsvár határában, emberektől távol egy templom? A felelet nagyon egyszerű és a felelő abban a helyzetben van, hogy nem is egy, hanem több irányban is tud felelni a kérdésre.

Mindenekelőtt nem szabad elfelejteni, hogy Kolozsvár város lélekszáma jelentősen emelkedik. A város a perifériák felé rohamosan terjeszkedik, ház ház mellé épül, utcákat vágnak, valóságos városrészek emelkednek szemünk láttára az eddig üres területeken.

És mit gondolnak azok, akiket szerencsés körülményeik a város eredeti területén való elhelyezkedéshez segítettek, s akik a várost katolikus temploma közül bármelyiket nehézség nélkül látogathatják, — mit gondolnak, hogy a perifériákon lakó katolikusoknak nincs szükségük templomra? *A város a Békás felé oly rohamosan épül, hogy a békási Alverna temploma korábban lesz az itteni városrész látogatott temploma, mintsem a kétkedő kérdeződők gondolnák.*

Minden Alverna alapjában véve *kegyhely*, ahová a búcsu kegyelmi ajándékaiban részesedni óhajtó hívő közönség szívesen elzarándokol. A toscanai Alverna, szent Ferenc igazi Alvernája a világ egyik legszentebb kegyhelyévé vált és méltán, hiszen itt kapta az isteni szeretet tüzeiben felolvadó nagy szent Krisztustól azt a ritka ajándékot, melyet stigmatizáció néven ismerünk. Kolozsvár és környéke általában elég szegény búcsujáró helyekben. És a hívő lelkek pasztorációjáért is oly sokat dolgozó erdélyi franciskánus rendé, közelebről pedig *a kolozsvári rendháze az érdem, hogy megnyitotta Kolozsvár katolikus közönsége számára az első búcsujáró helyet.* Még látványnak is szép: felhőtlen májusi vagy júniusi reggelen, templomi lobogók erdeje alatt, a kibontakozó természet pazar pompájától környezve, áhitatos arcú, éneklő hivek tarka tömege kigyózik a Békás felé, hogy ott, a kolozsvári Alverna templomában megitassa szomjazó lelkét Jézus szeretetének gyógyító forrásában... És a mindenség legmesteribb kupolája, a a kék égboltozat ráborul ez imádkozó, éneklő, áhító tömegre, a békási kertek csapongó dalosai versenyt énekelnek a hivek ezreivel, a smaragd zöldjében csillogó levél meg-megremeg, mint az éneklő hívők ajka, — lehetetlen, hogy a természetnek az ég felé lendülő lélekkel közös ilyen manifesztációja kedves ne legyen annak a Krisztusnak, *akinek tiszteletére és imádására még mindig kevés templom épült a világon!*

És a Szent Kereszt Hadserege! A Szent Kereszt Hadserege szerencsésnek, sőt bizonyos tekintetben büszkének érezheti magát

hogy az, akinek gazdag lelkében ez az egész szép és nagy gondolat testet öltött, ő rá is gondolt, amikor a megvalósításra elhatározta magát. A Szent Kereszt Hadserege katolikus tömegmozgalom, mely a katolikus társadalmi rétegeket rangkülönbség nélkül szervezi meg a katolikus vallásos kultúra produktív szolgálatára. Ennek a tömegmegmozdulásnak külső keretet is kell néha adni nemcsak azért, mert a tömegjelenlétnek a maga dekoratív külső színeződése mellett megvannak a maguk belső erkölcsi hatásai is, de, és talán főképen azért is, mert ez a tömegmegmozdulás a katolikus öntudat nyilvánítására és a katolikus hit bátor megvallására oly nagyszerű alkalmul szolgálnak, aminőt, ha nem volna, egyenesen keresni kellene.

Csak egy tábori misére gondolok, amit a békási Alverna egyik magaslati helyén, a ragyogó kék ég alatt, a Szent Kereszt Hadserege tagjainak százai-ezrei részvételével mondanak. *A katolikus testvériesülésnek, s a katolikus szolidaritásnak oly erős kapcsolatait tudja egy ilyen tábori misén való közös részvétel a tömegléleekben megteremteni, aminőre száz akadémikus értekezés vagy zárt falak közötti lelkes szónoklat sem képes!*

* * *

Alkotásokat nem lehet semmiből létesíteni. Minden nagy alkotáson az alkotó lelkének lehelletén kívül ott tapadnak az áldozatkészség nemes verejtékei is. *Az erdélyi Alverna templomát Erdély katolikus hívőközönségének áldozatkészségéből kell felépíteni!* A toscanai Alvernát is ajándékba adta Orlandó gróf, lelkének üdvösségeért. Erdély katolikus hívő közönsége is lelkének üdvösségeért ad, ha ad, hacsak egy téglára valót is ad.

Az áldozatkészség megnyilatkozásának sokféle módja és formája van, a vagyoni elosztódások szerint. Akinek többje van, többet tud adni, akinek kevesebbje van, kevesebbet, de valamit, akármilyen keveset, mindenki tud adni és ha ad, azzal a tudattal adja, hogy Isten előtt minden adomány kedves, a kövér kos épügy, mint a

soványka gerlice, s hogy nem múlandó célért adja, hanem Jézus isteni szívének tiszteletére, mely halhatatlan és örök, mint maga Krisztus!

Az örök célokért hozott áldozat és befektetés sem szokott gyümölcstelen maradni. Az ember, akit, míg él, földi érdekek kegyetlen mámara ölél körül és zsongja-zúgja fülébe az élet zavaros, harsány muzsikáját, a földi vagyon eresztékeibe néha marékszámra önti a jövedelmet sovárgó befektetés aranyait. Ez a földi

befektetés néha eredményes, néha eredménytelen, néha virágos, néha könnyes, néha pazar jólét lebeg fölötte, néha koldusrongy libeg utána.

A búza gyönyörű, amikor aranyló tömegében könyökig turkálhat a kéz, a bankrészevény utolérhetetlen szépségű papir, amíg az osztalék rendesen és bőven kijár. Ám oda a befektetés, ha a mezőt elverte a jég és a vihar éktelenre torzította a fejedelmi búzaszár koronás fejét, s ha a bank egy fekete napja földre teperi

A haldokló Szent Ferenc búcsuzik városától...
Masztrojanni domborműve.

és megöli a cifra részvényt papírt, mely még sajt- vagy szalona-
pakkolásra sem alkalmas, mert igen kemény és igen diszes ahoz.
Hová lesz a földi befektetés? Megeszi az átok, elmossa a könny.

Az örök célok, melyeket a lélek készsége és áhitata rózsaszí-
nez, nem ilyen hálátlanok. Ezeknél nincs jégverés, nincs fekete
nap, nincs esetlegesség, nincs deválváció. Ide nem kellenek vagy-
nok, nem kellenek aranyak. Ide nem a kiváltságosak duzzadó
pénzestárcái kíváncsoznak, hanem mindenkinek igénytelen fillérei;
olyan is, amelyikhez könny tapadt, olyan is, amelyikhez csók ta-
padt. A könny és csók egyformán kedves Isten előtt, ha az áldo-
zatkésztség meleg áramában szentültek át cselekvő, építő, alkotó
akarattá . . .

És Szent Ferenc, aki oly forrón és bensőségesen szerette az
embereket, számon fogja tartani a legcsekélyebb adományt is. És
te, jó és kedves katolikus lélek, aki szegénységedből, de szívvvel
adtad oda a magad megtakarított filléreit az erdélyi Alverna tem-
plomára, egykor, amikor eljön a te órad, teljes bizalommal fohász-
kodhatsz a nagyszivü szenthez:

— Szent Ferenc atyám, én odaadtam filléreimet erdélyi Al-
vernád kicsiny temploma részére, emlékezzél meg erről és ajánlj
be engem az örökkévalóság kapuján . . .

És Ferenc, Isten kedves szentje, megemlékezik rólad, te jó és
kedves katolikus lélek és akkor ez a pár, szívvvel adott fillér az
örökkévalóság kapuja előtt felmérhetetlen értékű belépődíjjá válik
számodra.

